

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

Evidenčné číslo: 105002/B/2017/36069191760305412

**EKONOMICKÉ A POLITICKÉ ASPEKTY
POSTAVENIA KATALÁNSKA
V ŠPANIELSKOM KRÁĽOVSTVE**

Bakalárska práca

2017

Katarína Kutajová

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

**EKONOMICKÉ A POLITICKÉ ASPEKTY
POSTAVENIA KATALÁNSKA
V ŠPANIELSKOM KRÁĽOVSTVE**

Bakalárska práca

Študijný program: Medzinárodné ekonomické vzťahy

Študijný odbor: Medzinárodné ekonomické vzťahy

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie

Vedúci záverečnej práce: Ing. Marianna Dudášová

Bratislava 2017

Katarína Kutajová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

podpis študenta

Pod'akovanie

Rada by som vyjadrila veľkú vďaku svojej vedúcej bakalárskej práce, Ing. Marianne Dudášovej, za ochotu pomôcť mi pri písaní tejto práce a za cenné rady a pripomienky, ktoré mi celý proces písania značne zjednodušili.

Moja vďaka patrí rovnako aj mojej rodine a priateľom a všetkým, ktorí pri mne v tomto náročnom období stáli. Špeciálne pod'akovanie patrí Eliške Herinkovej, ktorá mi umožnila prístup ku kvalitným odborným článkom na riešenú problematiku.

ABSTRAKT

KUTAJOVÁ, Katarína: *Ekonomické a politické aspekty postavenia Katalánska v Španielskom kráľovstve*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných hospodárskych vzťahov a diplomacie. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Marianna Dudášová. – Bratislava, FMV EU, 2017, 61 s.

Cieľom záverečnej práce je identifikovať hlavné príčiny nárastu separatistických tendencií v Katalánsku od začiatku 21. storočia. Práca je rozdelená do piatich kapitol. Obsahuje šesť tabuliek a štyri grafy. Prvá kapitola je venovaná historickému vývoju Katalánska v rámci Španielskeho kráľovstva. V ďalšej časti sa charakterizuje katalánsky politický systém i katalánsky stranícky systém a rovnako aj vývoj najdôležitejších katalánskych politických strán. V tretej kapitole je Katalánsko charakterizované z ekonomického hľadiska. Záverečná kapitola sa zaoberá analýzou príčin nárastu separatizmu v Katalánsku od začiatku 21. storočia. Táto kapitola je tiež venovaná výsledkom a dopadom posledných volieb do katalánskeho parlamentu, ktoré sa konali v septembri 2015 ako náhrada referenda o nezávislosti. Výsledkom riešenia danej problematiky je identifikácia troch hlavných príčin rastúceho katalánskeho separatizmu, ktorými sú nedoriešená otázka štatútu autonómie, deficitná fiškálna bilancia Katalánska so španielskou vládou a ústavné spory ohľadom možnosti usporiadania referenda o budúcom štátoprávnom usporiadaní Katalánska.

Kľúčové slová: Katalánsko, Španielske kráľovstvo, separatizmus, referendum, nezávislosť.

ABSTRACT

KUTAJOVÁ, Katarína: *Economic and political aspects of the position of Catalonia in the Kingdom of Spain*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Economic Relations and Economic Diplomacy. – Final thesis supervisor: Ing. Marianna Dudášová. – Bratislava, FIR UE, 2017, 61 p.

The aim of the final thesis is to identify the main causes of the rise of separatist tendencies in Catalonia since the beginning of the 21st century. The thesis is divided into five chapters, including six tables and four graphs. The first chapter is dedicated to the historical development of Catalonia in the Kingdom of Spain. In the next chapter, Catalan political system and Catalan party system as well as the development of the most important Catalan political parties are described. In the third chapter, Catalonia is characterized from the economic point of view. The final chapter focuses on the analysis of the causes of the rise of separatism in Catalonia since the beginning of 21st century. This chapter is also dedicated to the results and impacts of the last Catalan parliamentary election held in September 2015 as a proxy for an independence referendum. The thesis results in the identification of three main causes of the rise of Catalan separatism, namely the unsolved question of the statute of autonomy, deficit fiscal balance of Catalonia with the Spanish government and constitutional disputes about the possibility of holding a referendum on future constitutional arrangement of Catalonia.

Keywords: Catalonia, the Kingdom of Spain, separatism, referendum, independence.

Obsah

Zoznam použitých skratiek	8
Úvod.....	9
1 Historický vývoj Katalánska.....	10
2 Súčasný politický a stranický systém Katalánska.....	17
2.1 Politický systém Katalánska	17
2.2 Katalánsky stranický systém	19
3 Ekonomické postavenie Katalánska	25
4 Ciele a metodika	33
5 Katalánsky separatizmus.....	36
5.1 Reforma štatútu autonómie a rozsudok ústavného súdu	36
5.2 Fiškálny deficit	39
5.3 Zložitá cesta k referendu	44
Zoznam použitej literatúry	57

Zoznam použitých skratiek

- AP** Alianza Popular, Ľudová aliancia
- CDC** Convergència Democràtica de Catalunya, Demokratická konvergencia Katalánska
- CiU** Convergència i Unió, Konvergencia a Jednota
- C's** Ciutadans, Občania
- CSQP** Catalunya Sí que es Pot, Katalánsko, áno, môžeme
- CUP** Candidatura d'Unitat Popular, Kandidatúra Ľudovej jednoty
- ERC** Esquerra Republicana de Catalunya, Republikánska ľavica Katalánska
- HDP** hrubý domáci produkt
- ICV** Iniciativa per Catalunya Verds, Iniciatíva pre Katalánsko – Zelení
- JxSí** Junts pel Sí, Spolu za áno
- PP** Partit Popular, Ľudová strana
- PSC** Partit dels Socialistes de Catalunya, Strana socialistov Katalánska
- PSOE** Partido Socialista Obrero Español, Španielska socialistická robotnícka strana
- PZI** priame zahraničné investície
- UDC** Unió Democràtica de Catalunya, Demokratická jednota Katalánska

Úvod

Katalánsko je jednou zo 17 autonómnych oblastí, ktoré tvoria Španielske kráľovstvo. Ide o historický región, ktorý má svoj vlastný jazyk i kultúru, čím sa odlišuje od väčšiny ostatných autonómnych oblastí. Katalánci si boli tejto svojej odlišnosti vedomí počas celého historického vývoja a budovali na nej svoju identitu, vždy v rámci Španielskeho kráľovstva, ktoré im - až na niekoľko výnimiek v histórii - poskytovalo istú mieru autonómie a vo väčšine prípadov rešpektovalo ich požiadavky na väčšiu decentralizáciu, ktoré vyplývali najmä z ich statusu historického regiónu, z ich jazykovej a kultúrnej osobitosti a v neposlednom rade z významného postavenia Katalánska v španielskej ekonomike. Od začiatku 21. storočia však môžeme pozorovať zmenu v postoji Kataláncov voči existujúcemu politickému systému a postupný prechod od požiadaviek na väčšiu decentralizáciu až k separatizmu, teda k snahám katalánskej politickej elity o vytvorenie samostatného štátu.

Vychádzajúc z nášho dlhodobého záujmu o danú problematiku a zo skúseností s danou problematikou nadobudnutých počas pobytu v krajine sme formulovali i cieľ našej bakalárskej práce. Za cieľ sme si stanovili identifikovať hlavné príčiny nárastu separatistických tendencií v Katalánsku od začiatku 21. storočia. Bakalárska práca obsahuje teoretickú, metodologickú i praktickú časť. V teoretickej časti predstavujeme základný analytický rámec práce, pričom táto časť pozostáva z troch kapitol. Prvá kapitola je zameraná na historický vývoj Katalánska, prostredníctvom ktorého je možné lepšie pochopiť katalánsku identitu a tiež zvláštne postavenie Katalánska v rámci Španielskeho kráľovstva z politického hľadiska. Politický systém Katalánska opisujeme v druhej kapitole, kde vysvetľujeme fungovanie samosprávneho systému *Generalitat de Catalunya*. Obsahom druhej kapitoly je taktiež charakteristika katalánskej straníckej sústavy a opis vývoja najdôležitejších politických strán pôsobiacich v Katalánsku od prvých volieb do katalánskeho parlamentu. V tretej kapitole charakterizujeme Katalánsko z ekonomického hľadiska. Štvrtá kapitola je metodologickou časťou našej bakalárskej práce, v ktorej definujeme hlavný cieľ a tiež parciálne ciele, opisujeme proces písania tejto práce a tiež približujeme zdroje, z ktorých sme pri jej písaní čerpali. Piata kapitola tvorí praktickú časť našej práce. Zaoberá sa identifikáciou príčin, ktoré v posledných rokoch prispeli k nárastu separatistických tendencií v Katalánsku. Záver piatej kapitoly je venovaný posledným voľbám do katalánskeho parlamentu, ktoré sa konali v roku 2015, ich významu a vplyvu na súčasnú situáciu v Katalánsku.

1 Historický vývoj Katalánska

V tejto podkapitole sme sa rozhodli priblížiť problematiku politického vývoja Katalánska v priebehu storočí. Keďže Katalánsko je integrálnou súčasťou Španielskeho kráľovstva, jeho história je úzko spätá s históriou tejto krajiny ako celku. Preto v prvých častiach tejto podkapitoly budeme používať termín Španielsko namiesto termínu Katalánsko, keďže oddeliť históriu jedného územia od druhého je veľmi ťažké. Pre potreby našej bakalárskej práce je dokonca žiaduce prihliadať i na historický vývoj celého Španielskeho kráľovstva, keďže mnohé dôležité udalosti v katalánskej histórii vyhádzali práve z diania v krajine ako celku.

Pre Pyrenejský polostrov je typické, že v minulosti čelil invázii mnohých kmeňov, ktoré tam zanechali svoje stopy. V 11. až 10. storočí pred naším letopočtom (ďalej len p. n. l.) začali Pyrenejský polostrov napádať kmene zo strednej Európy, ktoré sa zo začiatku usádzali najmä v oblasti, kde sa dnes nachádza Katalánsko. Medzi 9. a 5. storočím p. n. l. obchod a potreba nových zdrojov surovín priviedla na Pyrenejský polostrov tri kmene: Feničanov, Grékov a Kartágincov. Na rozdiel od Kartágincov, intencie Feničanov a Grékov na polostrove boli iba ekonomické, bez zámeru pripojiť dané územie k metropole svojho pôvodu. Kolónie Kartágincov, naopak, prerástli do takých rozmerov, že sa stali hlavnými rivalmi Rímskej ríše v boji o nadvládu v západnom Stredomorí. Porážkou Kartága v Púnskych vojnách v 2. storočí p. n. l. začala pre Pyrenejský polostrov éra rímskej okupácie, ktorá so sebou priniesla mnoho zmien. Došlo k zjednoteniu polostrova, jazyky kmeňov, ktoré polostrov obývali dovtedy boli nahradené latinčinou. Z nej má pôvod aj súčasná španielčina a katalánčina. V 5. storočí nášho letopočtu (ďalej len n. l.), kedy došlo k rozpadu Rímskej ríše, krajinu začali napádať mnohé kmene, z ktorých najdôležitejším z hľadiska vplyvu na krajinu boli Vizigóti. Tí do Hispánie, ako krajinu v tom čase nazývali Rimania, priniesli katolícke náboženstvo, ktoré je vo všetkých autonómnych oblastiach Španielska dominantné i v súčasnosti.¹

Stredovek sa vyznačoval arabskou nadvládou, ktorá trvala osem storočí. Začala sa v roku 711, kedy Arabi obsadili väčšinu Pyrenejského polostrova a nazvali ju al-Ándalus. V tejto oblasti sa miešala kultúra starých Rimanov s arabskou kultúrou a katolícka viera s islamom. Mnoho obyvateľov polostrova konvertovalo na islam napriek tomu, že

¹ MONTERO, J. - ROIG, J. L.: *España: una historia explicada*, 2005, s. 27-39.

existovala relatívna tolerancia voči katolicizmu. Odolať arabským vpádom sa podarilo len severným oblastiam súčasného Španielska, odkiaľ sa neskôr začala šíriť tzv. *Reconquista*.² Prvou oblasťou bolo kniežatstvo Astúria a druhou oblasť Pyrenejí, konkrétne kráľovstvá Navarra, Aragón a katalánske grófstva, ktoré však boli až do 9. storočia súčasťou územia tzv. Marca Hispánica³ v rámci Franskej ríše. Tieto kresťanské kráľovstvá sa postupne rozširovali a vojensky silneli, arabský kalifát bol naopak oslabený a al-Ándalus sa rozdelilo na menšie oblasti. Počas *Reconquisty* však nastal odlišný vývoj v kresťanských kráľovstvách. Kým v Astúrii vojenské úspechy a rýchla expanzia smerom na juh posilňovali postavenie kráľa, v Aragónsku a katalánskych grófstvach pomalé napredovanie vyústilo do čoraz silnejšieho postavenia šľachty. Reflektovala to i politická štruktúra po zjednotení daných oblastí pod Aragónske kráľovstvo, v ktorom si každá z pôvodných oblastí zachovala vlastné zákony, parlament, platidlo, atď. Napriek týmto vnútorným problémom sa katolíckym kráľovstvám podarilo dobyť celý polostrov. Za koniec *Reconquisty* sa považuje rok 1492, kedy kapitulovalo posledné arabské kráľovstvo v oblasti dnešnej Granady.⁴

Nástupom tzv. katolíckych kráľov na španielsky trón (1476 – 1516) sa začína budovať moderný štát. Svadbou Izabely I. Kastílskej a Ferdinanda II. Aragónskeho došlo k zjednoteniu oboch kráľovstiev – Kastílie a Aragónska, ktorého súčasťou v tom čase bolo i dnešné Katalánsko. Výsledkom tejto svadby však nebol jednotný štát, ale akási konfederácia, v ktorej si obe kráľovstvá zachovali svoje parlamenty, zákony, jazyky, platidlo, hranice a dokonca i vzájomné clá. Od tohto obdobia ale môžeme tvrdiť, že Katalánsko je definitívne súčasťou Španielska. Počas vlády katolíckych kráľov došlo k významným zámorským objavom pod vedením Kristofa Kolumba, čo zo Španielska v nasledujúcich rokoch urobilo bohatú koloniálnu veľmoc. Od roku 1620 však nastal vnútorný ekonomický i sociálny rozvrat krajiny, ktorý viedol k strate postavenia hegemóna v prospech Francúzska. Kráľ Filip IV. sa snažil zabrániť úpadku sériou reforiem. Všetky kráľovstvá sa mali podieľať na financovaní zahraničnej politiky krajiny. Mnohé z nich tak urobili, negatívny postoj však zaujalo Katalánsko. To sa vzbúrilo proti kráľovi, vyhlásilo

² *Reconquista* – (špan.) znovudobytie. Išlo o označenie používané v súvislosti s oslobodením územia, ktoré bolo pod nadvládou Arabov.

³ Išlo o oblasť, ktorá tvorila hranicu medzi al-Ándalus a Franskou ríšou v oblasti Pyrenejí.

⁴ MONTERO, J. - ROIG, J. L.: *España: una historia explicada*, 2005, s. 41-50.

na svojom území republiku a neskôr uznalo za svojho francúzskeho kráľa. Napokon však bolo opäť pripojené k Španielsku, ktoré mu neskôr udelilo rôzne privilégia.⁵

Začiatok 18. storočia znamenal pre Španielsko zmenu vo vládnucej dynastii. Po tom, čo kráľ Karol II. z rodu Habsburgovcov zomrel bez potomstva, na španielsky trón si nárokovali Filip z rodu Bourbonovcov a arcivojvoda Karol VI. Habsburgský, obaja vzdialení príbuzní zosnulého kráľa. Ostatné veľké európske mocnosti – Rakúsko, Holandsko a Veľká Británia si uvedomovali možné politické i ekonomické dôsledky spojenia Španielska a Francúzska v osobe Filipa Bourbona, vytvorili tzv. Veľkú alianciu a v roku 1702 vyhlásili Bourbonovcom vojnu. Rozpútal sa konflikt známy ako vojna o španielske dedičstvo. V samotnom Španielsku mal tento konflikt povahu občiansku. Kastília podporovala Filipa V., zatiaľ čo v Aragónskom kráľovstve podporovali nástupníctvo Karola VI. Habsburgského. Katalánsko, ktoré bolo v tom čase súčasťou Aragónskeho kráľovstva, odmietalo vytvorenie absolutistickej monarchie na čele s Filipom z rodu Bourbonovcov, pretože sa obávalo možného konca svojho politického zriadenia parlamentnej povahy. Preto sa spojilo s Veľkou Britániou a výmenou za rešpektovanie katalánskych zákonov jej umožnilo vylodenie vojsk aliancie na svojom pobreží. Arcivojvoda Karol VI. Habsburgský sa tak stal Karolom III. a vytvoril si sídlo v Barcelone. V roku 1707 sa však situácia obrátila v prospech Bourbonovcov, ktorí dobyli Valenciu a Aragónsko a začali inváziu do Katalánska. V apríli 1713 bol podpísaný mier v Utrechte, ktorým bol Filip Bourbon, výmenou za obchodné privilégia pre alianciu a odstúpenie niektorých teritórií, definitívne uznaný za španielskeho kráľa. Katalánsko proti jeho vláde vyhlásilo odboj, ktorý však spočíval iba v ozbrojenom odpore občanov, keďže Katalánsko nedisponovalo profesionálnou armádou. Katalánsky odpor napriek tomu pretrval až do 11. septembra 1714, kedy Barcelona kapitulovala. Kráľ Filip V. z rodu Bourbonovcov následne vydal tzv. *Decretos de Nueva Planta*, teda dekréty, ktorými boli zrušené privilégia Katalánska a to sa odvtedy riadilo kastílskymi zákonmi.⁶ Katalánske inštitúcie boli zrušené a používanie katalánčiny ako oficiálneho jazyka bolo odvtedy zakázané. Týmto bol začatý proces kultúrnej asimilácie, ktorý pretrval až do 20. storočia. Nasledovali politické i administratívne reformy, ktoré viedli k zjednoteniu Španielska a centralizácii moci. Iba Navarra a blízke baskické provincie si zachovali svoje privilégia

⁵ MONTERO, J. - ROIG, J. L.: *España: una historia explicada*, 2005, s. 52-72 a DESQUENS, J.: *Europe's Stateless Nations in the Era of Globalization: The Case for Catalonia's Secession from Spain*, 2003, s. 88.

⁶ MONTERO, J. - ROIG, J. L.: *España: una historia explicada*, 2005, s. 88-90.

ako odmenu za to, že počas vojny zostali verné Filipovi V.⁷ 11. september sa však stal národným dňom, nazývaným *La Diada*, počas ktorého si Katalánsko pripomína nielen porážku a stratu svojich privilégií, ktoré sa mu nikdy úplne nepodarilo získať späť, ale i aktívny odpor voči útlaku.⁸

V 19. storočí Španielske kráľovstvo prešlo významnými ekonomickými a kultúrnymi zmenami. Ekonomické zmeny spočívali najmä v prechode od agrárnej k priemyselne orientovanej spoločnosti, najmä od roku 1860. Jedným z centier tejto priemyselnej revolúcie bolo Katalánsko, predovšetkým kvôli svojej výhodnej geografickej polohe. Rozvíjal sa tu najmä textilný priemysel. V 19. storočí bolo teda Katalánsko najrozvinutejším regiónom Španielskeho kráľovstva z hospodárskeho pohľadu. Významnými faktormi, ktoré prispeli k priemyselnej revolúcii, boli najmä nárast populácie a teda i dopytu, následné investície do výstavby železníc a zintenzívnenie obchodnej výmeny vo vnútri krajiny i so zahraničím. V porovnaní so zvyškom Európy bolo však ekonomické napredovanie v Španielskom kráľovstve ako celku podpriemerné, keďže iba samotné Katalánsko nedokázalo „potiahnuť“ zaostalé Španielsko hospodársky vpred. Táto ekonomická situácia sa prejavila v nacionalistickom cítení, ktoré začalo prevládať v Katalánsku, ale i v iných regiónoch, napríklad v Baskicku a Galícii. Tzv. *katalanizmus* vznikol z rôznych príčin, ktoré splynuli v jediné hnutie. Medzi najdôležitejšie príčiny vzniku *katalanizmu* patrila potreba colného protekcionizmu pre rozvíjajúci sa priemysel a rozvoj katalánskeho jazyka a kultúry. Pridružila sa k tomu i nespokojnosť katalánskej buržoáznej elity s centralizáciou vládnej moci, čo sa napokon prejavilo v postupnom budovaní katalánskej identity prostredníctvom hnutia *Renaixença*.⁹ Išlo o snahy obnoviť a zachovať históriu, zvyky a vlastný jazyk, ktorý bol mnoho storočí potláčaný v prospech používania španielčiny. Koncom 19. storočia katalánske nacionalistické cítenie silnelo. V roku 1892 dokonca vzniklo hnutie *Unió Catalanista*,¹⁰ ktoré vo svojom programe známom ako *Bases de Manresa*¹¹ volalo po vytvorení vlastných katalánskych inštitúcií.

⁷ MONTERO, J. - ROIG, J. L.: *España: una historia explicada*, 2005, s. 88-90.

⁸ Generalitat de Catalunya. *Efeméride*. [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné na internete:

<<http://web.gencat.cat/es/actualitat/reportatges/diada-nacional-de-catalunya/historia/efemeride/>>.

⁹ *Renaixença* – (katal.) obrodenie. Toto hnutie sa rozvíja paralelne s romantizmom v Európe, pričom majú mnoho spoločných črt.

¹⁰ *Unió Catalanista* – (katal.) Katalánska únia.

¹¹ *Bases para la Constitución Regional Catalana* – (špan.) Základy pre katalánsku regionálnu ústavu.

V 20. storočí katalánske národné povedomie stále silnelo. Došlo k vytvoreniu nacionalistického politického hnutia *Lliga Regionalista*,¹² ktorého významnou osobnosťou bol Enric Prat de la Riba. Ten stál i pri vytvorení tzv. *Mancomunitat de Catalunya*,¹³ ktorá zjednocovala všetky štyri katalánske provincie (Barcelona, Girona, Tarragona a Lleida) v jedinej inštitúcii, na ktorú preniesli svoje právomoci. Išlo o predchodcu súčasného politického usporiadania prítomného v Katalánsku, teda *Generalitat*, ktorú bližšie predstavíme v nasledujúcej kapitole. Katalánsko sa však zo svojej čiastočnej autonómie v rámci *Mancomunitat* dlho netešilo, keďže v roku 1925 sa štátnym prevratom k moci dostal generál Miguel Primo de Rivera a *Mancomunitat* bola zrušená. V Španielsku bola nastolená diktatúra, ktorá v značnej miere potláčala katalánsky nacionalizmus i jazyk. Diktatúra Prima de Riveru však nemala dlhé trvanie, v roku 1931 ju nahradila druhá španielska republika. Počas trvania druhej republiky sa Kataláncom podarilo pretaviť svoje dlhodobé snahy o autonómiu do vytvorenia „politicko-administratívnej štruktúry, ktorá bola relatívne podobná štruktúre centrálného štátu. Nazývala sa *Generalitat* a pozostávala z funkcie prezidenta, parlamentu a výkonnej rady. Disponovala širokou škálou kompetencií v oblasti financií, ekonomiky, vzdelávania, kultúry, dopravy a komunikácií. Zahraničné veci, sociálne reformy a obrana však boli vo výlučnej kompetencii centrálnej vlády.“¹⁴

Dôležitou udalosťou 20. storočia v Španielsku bolo vypuknutie španielskej občianskej vojny v roku 1936. Po troch rokoch jej trvania vyústila do nastolenia autoritárskeho diktátorského režimu, ktorého predstaviteľom bol Francisco Franco.¹⁵ Bola to „jediná diktatúra v Európe, ktorá vzišla z občianskej vojny.“¹⁶ Možno ju rozdeliť na dve obdobia. Pre prvé obdobie sú charakteristické následky občianskej vojny, s ktorými sa krajina len ťažko vyrovnávala. Z ekonomického hľadiska bola krajina úplne zdevastovaná, nielen kvôli samotným bojom, v ktorých bola zničená infraštruktúra, ale i kvôli obrovským vojnovým výdavkom, ktoré viedli k zadlženiu krajiny. Krátko po ukončení občianskej vojny vypukla druhá svetová vojna, ktorá znemožnila Španielsku získať akúkoľvek pomoc

¹² *Lliga Regionalista* – (katal.) Regionalistická liga.

¹³ *Mancomunitat de Catalunya* – (katal.) Katalánske spoločenstvo. Išlo o dobrovoľnú federáciu štyroch katalánskych provincií – Barcelona, Girona, Lleida a Tarragona s cieľom znovu zjednotiť ich po tom, čo boli v roku 1833 rozdelené.

¹⁴ MONTERO, J. - ROIG, J. L.: *España: una historia explicada*, 2005, s. 347.

¹⁵ Francisco Franco Bahamonde – diktátor, ktorý v Španielsku vládol medzi rokmi 1939-1975.

¹⁶ CASANOVA, J. - ANDRÉS, C. G.: *Historia de España en el siglo XX*, 2012, s. 417.

od európskych štátov na obnovu ekonomickej aktivity v krajine. Vo vnútri krajiny boli oponenti režimu perzekvovaní a tvrdo trestaní. Víťazi občianskeho konfliktu pod vedením Franca začali proces obnovy Španielska na konzervatívne a centralistické, bez priestoru na akékoľvek osobitosti. Z toho vyplýva, že snahy Katalánska, ale i iných oblastí o autonómiu boli tvrdo potlačené. Francove víťazstvo znamenalo pre Katalánsko začiatok jedného z najtemnejších období v jeho histórii. Diktátorský režim sa v tomto regióne „snažil o kultúrnu anihiláciu prostredníctvom zákazu používania katalánčiny, odmietaním katalánskej identity a trestaním osobitých kultúrnych prejavov.“¹⁷ Okrem toho sa Španielsko izolovalo od zvyšku Európy a snažilo sa o ekonomickú sebestačnosť.

Situácia sa začala meniť v druhej polovici Francovej diktatúry, v roku 1957, kedy sa Španielsko začalo postupne ekonomicky liberalizovať a začleňovať sa do vznikajúcich európskych integračných zoskupení. Následne v rámci stabilizačného plánu Španielsko podniklo viaceré kroky za účelom vyriešenia svojej vážnej ekonomickej situácie. Stabilizačný plán bol úspešný a Španielsko začalo prosperovať. Najväčší priemyselný rast bol sústredený v Barcelone, Madride a Vizcayi, čo malo významný dopad na distribúciu obyvateľstva. Spomínané tri industriálne oblasti zaznamenali veľký nárast počtu obyvateľov, zatiaľ čo v iných oblastiach došlo k vylúdnenu. Výsledkom bola transformácia španielskej spoločnosti v dôsledku sťahovania obyvateľstva z rurálnych oblastí do miest. Na rozdiel od ekonomickej liberalizácie však k tej politickej nedošlo. Zmena nastala až 20. novembra 1975 smrťou generála Franca. O pár dní neskôr bol Juan Carlos z rodu Bourbonovcov vyhlásený za španielskeho kráľa a v krajine sa tak začal prechod k demokracii. Pre Katalánsko znamenala demokratizácia opätovné vytvorenie *Generalitat* na čele s prezidentom Josepom Tarradellasom a v roku 1978 i získanie štatútu autonómie.¹⁸

Na základe uvedeného môžeme skonštatovať, že Katalánsko, ale i Španielske kráľovstvo ako celok prešli dlhým a zložitým vývojom. Napádali ho mnohé kmene, ktoré v ňom zanechali svoje stopy. Najvýznamnejší bol vplyv Rimanov a Arabov, ktorí ho ovládali až osem storočí. Po úspešnej *Reconquiste* a nástupe katolíckych kráľov na trón došlo k zjednoteniu Kastílie a Aragónska, ktorého súčasťou bolo i Katalánsko. To v tom

¹⁷ DESQUENS, J.: *Europe's Stateless Nations in the Era of Globalization: The Case for Catalonia's Secession from Spain*, 2003, s. 89.

¹⁸ Generalitat de Catalunya. *Historia*. [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné na internete: <<https://www.gencat.cat/catalunya/cas/coneixer-historia.htm>>.

čase disponovalo sériou privilégií. Tie mu však boli odobraté v 18. storočí po tom, čo sa vzbúrilo proti následníkovi trónu Filipovi V. a nastalo tak obdobie potláčania katalánskej identity a určitej miery samostatnosti. V 19. storočí bolo Katalánsko centrom priemyselnej revolúcie a najvýznamnejším prispievateľom k napredovaniu podstatne zaostalej španielskej ekonomiky. Tento fakt významne prispel k budovaniu katalánskeho nacionálneho cítenia, o čom svedčí i hnutie *Renaixença*, ktoré sa v tom čase rozvinulo. V 20. storočí sa Katalánsku podarilo dosiahnuť väčšiu mieru autonómie, či už v podobe *Mancomunitat* alebo *Generalitat de Catalunya*. Tieto tendencie boli prerušené španielskou občianskou vojnou, ktorej následkom bola 39 rokov trvajúca diktatúra generála Franca, počas ktorej boli akékoľvek autonomistické snahy tvrdo potláčané. Situácia sa začala uvoľňovať až v období prechodu k demokracii, kedy dochádzalo k čiastočnej decentralizácii a rešpektovaniu požiadaviek niektorých autonómnych oblastí na väčšiu autonómiu, čo je i prípad Katalánska.

2 Súčasný politický a stranický systém Katalánska

V tejto kapitole sa budeme venovať politickému systému Katalánska, jeho fungovaniu a funkciám jednotlivých zložiek moci, ktoré vyplývajú zo španielskej ústavy i zo štatútu autonómie Katalánska. V niektorých oblastiach priblížime i jeho vzťah s centrálnou španielskou vládou. V ďalšej časti tejto kapitoly charakterizujeme katalánsky stranický systém a vývoj a postavenie najdôležitejších katalánskych strán od prvých volieb do katalánskeho parlamentu. Nasleduje podkapitola 2.1, ktorá pojednáva o politickom systéme Katalánska.

2.1 Politický systém Katalánska

Kľúčom k vytvoreniu súčasného politického usporiadania Katalánska, ale i Španielskeho kráľovstva ako celku, bolo prijatie novej, demokratickej ústavy po páde autokratického Francovho režimu. Španielska ústava, prijatá v roku 1978, „priznáva a garantuje regiónom a národnostiam právo na autonómiu.“¹⁹ Zároveň je však založená na „neporušiteľnej jednote španielskeho národa, spoločnej a nedeliteľnej vlasti všetkých Španielov.“²⁰ Ústava tiež predpokladala vytvorenie autonómnych oblastí v rámci Španielska. Každá z týchto autonómnych oblastí si podľa ústavy mala vytvoriť svoj tzv. štatút autonómie, ktorý je ich základnou inštitucionálnou normou, na základe ktorej sú spravované. V Katalánsku bol takýto štatút prijatý v roku 1979, no odvtedy bol niekoľkokrát reformovaný.

Katalánsky samosprávny systém sa nazýva *Generalitat de Catalunya*. Ide o „inštitucionálny systém, v rámci ktorého je politicky organizovaná samospráva Katalánska.“²¹ Právomoci *Generalitat* „vychádzajú zo španielskej ústavy, samotného štatútu a ľudu.“²² Podľa takejto úpravy je to práve španielska ústava, ktorá definuje rozsah a množstvo právomocí, ktoré sú na *Generalitat* prenesené, a tie sú potom definované i v štatúte autonómie. Hlavnými zložkami *Generalitat* sú prezident, vláda a parlament. Existujú tu i ďalšie súčasti, ktoré však pre potreby našej bakalárskej práce nie je nutné priblížiť.

¹⁹ Constitución Española. 1978. čl. 2. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na internete: <<https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionCASTELLANO.pdf>>.

²⁰ Ibid.

²¹ Estatuto de Autonomía de Cataluña. 2006. čl. 2. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na internete: <<http://www.parlament.cat/document/cataleg/48146.pdf>>.

²² Ibid., čl.1.

Najvyššiu funkciu v katalánskom politickom systéme zastáva prezident. Volia ho členovia parlamentu spomedzi seba a do funkcie je menovaný španielskym kráľom. Reprezentuje *Generalitat* navonok, keď komunikuje s centrálnymi španielskymi inštitúciami či s ostatnými autonómnymi oblasťami. Podľa štatútu autonómie musí byť prezident zvolený do dvoch mesiacov od parlamentných volieb. Ak sa tak nestane, parlament je automaticky rozpustený a súčasný prezident vyhlási ďalšie voľby, ktoré sa konajú v lehote minimálne 40 dní a maximálne 60 dní od ich vyhlásenia. Súčasným prezidentom je Carles Puigdemont i Casamajó, ktorý vo funkcii nahradil Artura Masa.²³

Zákonodarným orgánom katalánskej *Generalitat* je parlament. Počet poslancov v katalánskom parlamente by sa podľa štatútu autonómie mal pohybovať od 100 do 150.²⁴ V praxi sa ale zaužíval počet 135 poslancov, ktorí sú volení vo všeobecných, tajných voľbách na funkčné obdobie štyroch rokov. Volebný systém je založený na pomernom zastúpení, aby bola zabezpečená adekvátne reprezentácia všetkých častí autonómnej oblasti. Štyri katalánske provincie sú teda i volebné obvody, pričom na Barcelonu pripadá až 85 poslancov, Tarragone 18 poslancov, Girona je zastúpená 17 poslancami a Lleida 15.²⁵ V ostatných aspektoch je katalánsky volebný systém totožný so systémom, ktorý sa používa pri voľbách do španielskeho parlamentu. Parlament plní viaceré funkcie. Medzi najdôležitejšie patrí okrem legislatívnej i funkcia kontrolná, ktorú vykonáva vo vláde, kde kontroluje plnenie vládneho programu. Parlament takisto schvaľuje rozpočet *Generalitat* a menuje senátorov, ktorí reprezentujú Katalánsko v senáte španielskeho parlamentu. Parlament si volí svojho predsedu, ktorým je v súčasnosti Carme Forcadell i Lluís.²⁶

Exekutíva je reprezentovaná katalánskou vládou. Táto je tvorená predsedom vlády, ktorým je prezident *Generalitat* a 13 ministrami. Vláda je politicky zodpovedná parlamentu a v prípade, že tento jej nevysloví dôveru, vláda odstupuje. Takisto v prípade, že prezident *Generalitat* odstúpi, odstupuje i vláda. Na druhej strane má však prezident *Generalitat* právo rozpustiť parlament a vyhlásiť nové voľby. Povinnosťou každej vlády

²³ Estatuto de Autonomía de Cataluña. 2006. čl. 67. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na internete: <<http://www.parlament.cat/document/cataleg/48146.pdf>>.

²⁴ Ibid., čl. 57.

²⁵ SÁNCHEZ MEDERO, G.: *El sistema de partidos en Cataluña (1980-2010)*, 2011, s. 4.

²⁶ Parlament de Catalunya. *Funciones*. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na internete: <<http://www.parlament.cat/document/parlament/163822.pdf>>.

pri jej vzniku je vytvoriť svoj vládny program, ktorého dodržiavanie kontroluje parlament. Okrem toho vláda zostavuje rozpočet, schvaľuje návrhy zákonov a pod.²⁷

Na základe zistení z tejto podkapitoly môžeme konštatovať, že katalánsky politický systém je vcelku podobný fungovaniu demokratických republík – nájdeme tam parlament ako zástupcu ľudu, vládu, ktorá je tvorená na základe demokratických volieb i prezidenta ako najvyššieho predstaviteľa *Generalitat*. Treba však mať na pamäti, že ide iba o jednu zo 17 autonómnych oblastí, ktoré tvoria Španielske kráľovstvo – konštitučnú monarchiu, ktorá sa riadi ústavou Španielska. Tá je najvyšším zákonom, od ktorého sa odvíja i štatút autonómie Katalánska.

Okrem politického systému Katalánska je pre potreby našej bakalárskej práce nevyhnutné priblížiť i stranický systém v tejto autonómnej oblasti. Vývoj stranického systému a jeho súčasná podoba sú predmetom nasledujúcej podkapitoly.

2.2 Katalánsky stranický systém

V tejto podkapitole sa budeme snažiť priblížiť katalánsky stranický systém, respektíve jeho vývoj od prvých volieb do katalánskeho parlamentu v roku 1980. Zameriame sa na popis katalánskej straníckej sústavy i na charakteristiku najdôležitejších politických strán pôsobiacich v tejto autonómnej oblasti.

Ako vyplynulo z podkapitoly 2.1, Španielske kráľovstvo pozostáva zo 17 autonómnych oblastí, pričom každá disponuje vlastnými orgánmi. Netreba však zabúdať na to, že Španielsko ako také je konštitučnou monarchiou, čo znamená, že sú tam prítomné orgány i na centrálnej, celoštátnej úrovni. Existencia takéhoto dualizmu má za následok existenciu i dvojakého typu politických strán. Na jednej strane tu sú strany celoštátne, s pôsobnosťou v rámci celej krajiny, na druhej strane sú tu strany regionálneho charakteru, ktoré pôsobia len v určitých autonómnych oblastiach. Keď sa zameriame na Katalánsko, zistíme, že je tomu tak i v tejto autonómnej oblasti. Podľa Strmisku “súčasná katalánska stranická sústava zahŕňa regionálne strany i pobočky španielskych strán a spadá jednoznačne do kategórie regionálnych stranických systémov.”²⁸ Za vznik katalánskeho stranického systému sa považuje rok 1980, kedy sa konali prvé voľby do katalánskeho parlamentu. Pred týmto rokom nemožno hovoriť o plnohodnotnom regionálnom

²⁷ Generalitat de Catalunya. Govern. *Composició i funcions*. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na internete: <http://www.govern.cat/pres_gov/govern/ca/govern/composicio.html>.

²⁸ STRMISKA, M.: *Katalánske politické strany*, 2003, s. 9.

straníckom systéme v Katalánsku, pretože až štatútom autonómie z roku 1979 došlo k vytvoreniu legislatívnych, exekutívnych a iných orgánov. Okrem toho je katalánska politická scéna charakteristická prítomnosťou dvojitého kontinua. Popri tradičnom pravicovo-ľavicovom kontinuu tu môžeme identifikovať i centralisticko-autonomistické vymedzovanie sa politických strán.²⁹ Žiadna z nich sa pritom nedefinuje výhradne v rámci sociálno-ekonomického vymedzenia alebo iba v rámci centralisticko-autonomistického vymedzenia, práve naopak, politické strany sa profilujú na základe oboch vymedzení, i keď zvyčajne v jednom z nich výraznejšie.³⁰ Katalánsky stranícky systém ďalej možno klasifikovať ako umiernený obmedzený multipartizmus, a to na základe výsledkov volieb do katalánskeho parlamentu, kde vo väčšine prípadov uspelo štyri či päť politických strán, respektíve koalícií.³¹

Azda najdôležitejšou politickou stranou je Konvergencia a Jednota (*Convergencia i Unió*, ďalej len CiU). Ide o koalíciu, ktorá je tvorená dvomi stranami: Demokratická Konvergencia Katalánska (*Convergència Democràtica de Catalunya*, ďalej len CDC) a Demokratická Jednota Katalánska (*Unió Democràtica de Catalunya*, ďalej len UDC). UDC vznikla už v roku 1931 ako reakcia na vytvorenie druhej španielskej republiky. Táto politická strana zastávala katolícke hodnoty a zároveň podporovala katalánsku autonómiu. Druhá časť koalície, CDC, vznikla v roku 1974, no politickou stranou sa oficiálne stala až o dva roky neskôr. Jej zakladatelia, predovšetkým Jordi Pujol, ktorý je známy svojím katalanistickým postojom, chceli z CDC vytvoriť „všeľudovú, integračnú stranu úzko spätú najmä s autochtónnymi katalánskymi strednými vrstvami.“³² V roku 1978 došlo medzi CDC a UDC k vytvoreniu dlhodobého predvolebného aj povolebného spojenectva. Dôvodom pre tento krok boli predovšetkým výsledky volieb v roku 1977. Chabé výsledky UDC v týchto voľbách ohrozili jej existenciu ako politickej organizácie a CDC, i keď so silnejším postavením, v nich nedosiahla také úspechy, na aké ašpirovala. Toto spojenectvo sa ukázalo ako výhodné, čoho dôkazom sú výsledky v prvých regionálnych voľbách v roku 1980, kedy koalícia CiU získala 27,83 % hlasov a 43 mandátov.³³ CiU tak vytvorila menšinovú vládu a zvíťazila i vo všetkých nasledujúcich regionálnych voľbách. Vo voľbách do katalánskeho parlamentu v roku 1984 si CiU výrazne zlepšila svoje postavenie,

²⁹ STRMISKA, M.: *Katalánske politické strany*, 2003, s. 14.

³⁰ SÁNCHEZ MEDERO, G.: *El sistema de partidos en Cataluña (1980-2010)*, 2011, s. 2.

³¹ STRMISKA, M.: *Katalánske politické strany*, 2003, s. 10-11.

³² *Ibid.*, s. 26.

³³ Parlament de Catalunya. *Eleccions al parlament 1980-2015*. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na internete: <<http://www.parlament.cat/document/composicio/150360.pdf>>.

keď získala 46,80 %³⁴ hlasov, a teda absolútnu väčšinu kresiel. CiU vtedy vytvorila koalíčnú vládu s Republikánskou ľavicou Katalánska (*Esquerra Republicana de Catalunya*, ďalej len ERC) aj napriek tomu, že nepotrebovala koalíčného partnera.³⁵ Tento krok bol motivovaný najmä snahou CiU potvrdiť svoje postavenie hegemóna medzi nacionalistickými stranami, pretože nezávislá ERC v opozícii predstavovala pre CiU väčšiu konkurenciu.³⁶ Vo voľbách do katalánskeho parlamentu v rokoch 1988 a 1992 CiU dokázala obhájiť svoju pozíciu a mohla zostaviť jednofarebné regionálne vlády. Prepad volebnej podpory zaznamenala CiU v roku 1999, kedy získala iba 37,7 % hlasov³⁷. Odvtedy sa strane nepodarilo zopakovať volebné úspechy z 80. rokov a prvej polovice 90. rokov 20. storočia, kedy získavala viac ako 40 % hlasov³⁸. Jednou z možných príčin zmenšenia jej voličskej základne je jej podpora menšinových vlád Španielskej socialistickej robotníckej strany (*Partido Socialista Obrero Español*, ďalej len PSOE) či Ľudovej strany (*Partido Popular*, ďalej len PP), čím sa oslabil jej pozícia obhajkyne regionálnych záujmov Katalánska v regionálnych voľbách.³⁹ Čo sa týka charakteristiky CiU, možno povedať, že ide o „nacionalistickú – katalanistickú reformistickú, liberálne pokrokovú centristickú stranu, formálne sa identifikujúcu s ľavým stredom, *de facto* však umiestnenú v priestore stredu až pravého stredu katalánskeho politického spektra“.⁴⁰ Práve takáto zmes progresívno-liberálnych a nacionalistických prvkov pomohli CiU k dosiahnutiu pomerne flexibilnej pozície a rovnako i k uplatňovaniu flexibilnej politiky. S cieľom expandovať svoj vplyv sa CiU neváhala spojiť napríklad s PSOE či PP na celoštátnej úrovni, čo ale nijakým spôsobom neovplyvnilo jej pozíciu v katalánskom politickom spektre, teda nedošlo k výraznejšej profilácii doprava či doľava. Ovplyvnilo to však veľkosť voličskej základne CiU, keď – ako sme spomenuli vyššie – táto strana zaznamenala prepád volebnej podpory. Posledné voľby, na ktorých sa teda táto koalícia zúčastnila, boli v roku 2012, kedy CiU síce opäť vyhrala, no iba so ziskom 30,7 % hlasov⁴¹. Strana ukončila svoje pôsobenie v roku 2015, iba pár mesiacov pred ďalšími

³⁴ Parlament de Catalunya. *Eleccions al parlament 1980-2015*. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na internete: <<http://www.parlament.cat/document/composicio/150360.pdf>>.

³⁵ STRMISKA, M.: *Katalánske politické strany*, 2003, s. 27.

³⁶ *Ibid.*, s. 62.

³⁷ Parlament de Catalunya. *Eleccions al parlament 1980-2015*. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na internete: <<http://www.parlament.cat/document/composicio/150360.pdf>>.

³⁸ *Ibid.*

³⁹ ŠABATKA, M.: *Španielský regionalizmus, volební arény a umirňujúci se konflikt*, 2010, s. 46-47.

⁴⁰ STRMISKA, M.: *Katalánske politické strany*, 2003, s. 28.

⁴¹ Parlament de Catalunya. *Eleccions al parlament 1980-2015*. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na internete <<http://www.parlament.cat/document/composicio/150360.pdf>>.

voľbami do katalánskeho parlamentu, kvôli vnútrostraníckym nezhodám medzi členmi koalície.

Druhou najvýznamnejšou politickou stranou v Katalánsku je už spomínaná Republikánska ľavica Katalánska (ERC). Vznikla v roku 1931, v období druhej španielskej republiky. Skladala sa z niekoľkých rôzne orientovaných skupín, ako napríklad z ľavicových republikánov, federalistov či skupín volajúcich po nezávislosti Katalánska. Počas občianskej vojny a následne v období diktatúry však táto strana musela čeliť represiám zo strany Generála Franca, čo výrazne ohrozilo jej existenciu. V tom čase pôsobila prevažne z exilu, keďže na španielskom území bola jej činnosť až do roku 1978 ilegálna. Po Francovej smrti, v období prechodu krajiny k demokracii, sa ERC snažila získať späť svoje postavenie relevantnej strany a svoju volebnú stratégiu založila na demokratických princípoch slobody, pokroku, katalanizmu a spravodlivosti, čím sa chcela zaradiť na pozíciu umiernených ľavicových nacionalistov. Musela však čeliť konkurencii iných ľavicových strán, ktoré boli v tom čase oveľa úspešnejšie. Napriek tomu ERC dokázala uspieť v prvých regionálnych voľbách do katalánskeho parlamentu v roku 1980, kedy získala 8,6 % hlasov a 14 mandátov.⁴² Ako sme už uviedli na začiatku tejto podkapitoly, vedúca strana CiU v týchto voľbách získala 43 mandátov a potrebovala partnera do koalície na vytvorenie vlády. ERC vtedy využila svoje postavenie a súhlasila s podporou CiU vo vláde. Tento krok však pre ERC znamenal stratu voličských hlasov v ďalších voľbách. Napriek tomu však jej spolupráca s CiU pokračovala až do roku 1987. Potom ERC zaujala vyhranene nacionalistickú pozíciu a za svoj cieľ stanovila dosiahnutie nezávislosti Katalánska, pričom sa spájala i s inými radikálnymi mimoparlamentnými stranami. Týmto sa ERC podarilo opäť získať na podpore. V katalánskych parlamentných voľbách v roku 1992 získala 11 kresiel a o tri roky neskôr 13 kresiel.⁴³ Situácia sa zmenila v období rokov 2003 až 2010, kedy bola ERC vo vláde spolu so Stranou socialistov Katalánska (*Partit dels Socialistes de Catalunya*, ďalej PSC), a práve toto spojenectvo mnohí jej voliči vnímali ako upustenie od jej primárneho cieľa – nezávislosti Katalánska. Strana sa opäť dostala k moci po voľbách v roku 2012 po tom, čo došlo k personálnej výmene v radoch najvyšších predstaviteľov strany. ERC sa stala

⁴² Parlament de Catalunya. *Eleccions al parlament 1980-2015*. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na internete <<http://www.parlament.cat/document/composicio/150360.pdf>>.

⁴³ Ibid.

stranou s druhým najpočetnejším zastúpením v katalánskom parlamente s 21 mandátmi⁴⁴ a hrala kľúčovú úlohu v diskusiách o ďalšom vývoji Katalánska v rámci Španielskeho kráľovstva.⁴⁵ Do volieb v roku 2015 ERC nešla sama za seba, ale v koalícii zvanej Spolu za áno (*Junts pel Sí*, ďalej JxSí), pričom sa jej podarilo zvíťaziť.

Na ľavej strane politického spektra pôsobí aj Strana socialistov Katalánska (PSC), ktorá vznikla v roku 1987 spojením viacerých socialistických strán pôsobiacich v Katalánsku. V prvých voľbách do katalánskeho parlamentu PSC skončila na druhom mieste za CiU s 33 kreslami a s 22,4 % hlasov, no odmietla ponuku víťaznej strany na zostavenie vlády a ERC následne uprednostnila kooperáciu s CiU, takže PSC sa dostala do opozície.⁴⁶ Podobný scenár sa opakoval i v ďalších regionálnych voľbách. PSC sa zakaždým umiestnila na druhom mieste, so značným odstupom od víťaznej CiU. Najlepší výsledok PSC dosiahla v regionálnych voľbách v roku 2003, so ziskom 31,16 % hlasov, čo predstavovalo 42 mandátov.⁴⁷ Zmena nastala v rokoch 2012 a 2015, kedy PSC skončila až na treťom mieste s postupne sa znižujúcim počtom kresiel v katalánskom parlamente. Pri postavení PSC v politickom spektre Katalánska je podstatné poznamenať, že ide *de facto* o regionálnu pobočku celoštátne pôsobiacej strany PSOE, s ktorou „zdieľa základné prvky svojej identity, spôsob fungovania, zdroje politickej legitímácie i volebnej mobilizácie.“⁴⁸ Po formálnej stránke je však PSC úplne nezávislá od PSOE. PSC tiež „nie je autentickou katalanistickou, avšak ani antikatalanistickou, a teda centralistickou formáciou.“⁴⁹ Z politického hľadiska by sa však dalo povedať, že tieto ambivalentné črty sú pre PSC skôr nevýhodou. Socialisti mali problém nájsť na katalánskej politickej scéne vhodného partnera či už do predvolebného spojenectva alebo povolebnej koalície a vytvoriť tak ľavicovú alianciu schopnú zvíťaziť vo voľbách a získať absolútnu väčšinu v parlamente.⁵⁰

Ľudová strana (*Partit Popular*, ďalej PP) vznikla v roku 1989 ako nástupnícka strana Ľudovej Aliancie (*Alianza Popular*, ďalej AP). Je však potrebné uviesť, že PP je teritoriálna odnož rovnomennej celoštátnej strany. AP vznikla na základe frankistického

⁴⁴ Parlament de Catalunya. *Eleccions al parlament 1980-2015*. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na internete <<http://www.parlament.cat/document/composicio/150360.pdf>>.

⁴⁵ ELIAS, A.: *Catalan Independence and the Challenge of Credibility: The Causes and Consequences of Catalan Nationalist Parties' Strategic Behavior*, 2015, s. 90-91.

⁴⁶ Parlament de Catalunya. *Eleccions al parlament 1980-2015*. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na internete <<http://www.parlament.cat/document/composicio/150360.pdf>>.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ STRMISKA, M.: *Katalánske politické strany*, 2003, s. 38.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Ibid.

reformizmu a obhajoby záujmov tradičnej katalánskej elity. Z uvedeného vyplýva, že AP bola od začiatku veľmi rôznorodou stranou a jej fungovanie sa nezaobišlo bez konfliktných situácií a politického neúspechu. Jej imidž sa začal postupne meniť začiatkom 80. rokov minulého storočia, keď AP začala integrovať viaceré menšie strany, čo rozšírilo jej politický potenciál. Došlo i k personálnym zmenám vo vedení s cieľom vytvoriť z AP menej centralistickú stranu a posunúť ju smerom k umiernenému strediu. Táto transformácia sa však tiež nezaobišla bez konfrontácií, a to medzi vyhranene centralistickými názormi jedného krídla strany a modernizačnými, katalanistickými postojmi druhého krídla. Výsledkom bola stredopravá strana, ktorá pripúšťala uplatnenie katalanizmu v určitej strategickej miere. Takto pozmenená AP zaznamenala v parlamentných voľbách na úrovni Katalánska postupný nárast popularity, i keď spočiatku nekandidovala ako samostatný subjekt, ale v koalícii s inými stranami. V roku 1989 sa strana premenovala na Ľudovú stranu a pokračovala v procese svojej premeny, teraz najmä s cieľom odlíšiť sa od ideovo príbuznej CiU. Túto snahu znemožnili voľby do španielskeho parlamentu v roku 1996, keď PP síce vyhrala, ale na zostavenie vlády potrebovala podporu menších, i regionálnych strán, predovšetkým CiU. A keďže PP nepôsobila len na celoštátnej úrovni, týmto krokom došlo k zmene vzťahu medzi PP a CiU i vo vnútri Katalánska. Fungovanie PP ako alternatívy voči vládnej CiU tak skončilo.⁵¹

Z tejto podkapitoly vyplýva, že katalánsku stranícku sústavu je možné charakterizovať ako umiernený obmedzený multipartizmus so štyrmi či piatimi relevantnými stranami. Najvýznamnejšou stranou od prvých volieb do katalánskeho parlamentu v roku 1980 je strana CiU, ktorá dokázala vyhrať vo všetkých regionálnych voľbách. Nemenej dôležitá je i ERC, najmä v súvislosti s nárastom separatistických tendencií v posledných rokoch. Okrem toho v Katalánsku pôsobia i regionálne pobočky celoštátnych strán, ktorými sú PP a PSC. Je zrejmé, že dané štyri politické strany, ktoré sme v podkapitole 2.2 predstavili, nie sú jediné, ktoré v Katalánsku pôsobia. Považujeme ich však za najrelevantnejšie pre riešenie problematiku, preto sme sa ďalšími katalánskymi politickými stranami bližšie nezaoberali.

Z politickej oblasti v našej bakalárskej práci ďalej prejdeme na ekonomickú oblasť, ktorej bude venovaná nasledujúca kapitola.

⁵¹ STRMISKA, M.: *Katalánske politické strany*, 2003, s. 44-49.

3 Ekonomické postavenie Katalánska

Autonómna oblasť Katalánsko sa nachádza na severovýchode Pyrenejského polostrova. Ide o strategickú a výhodnú polohu, keďže z východnej strany Katalánsko obmýva Stredozemné more, ktoré už v minulosti bolo významnou obchodnou cestou a akýmsi centrom obchodných vzťahov medzi Európou, severnou Afrikou a Áziou. Na severe má zas spoločnú hranicu s Andorrou a Francúzskou republikou, ktorá predstavuje akúsi „bránu do zvyšku Európy“. Táto poloha spôsobila to, že už v 20. storočí bolo Katalánsko z ekonomického hľadiska najdôležitejšou autonómnou oblasťou Španielskeho kráľovstva a je tomu tak i v súčasnosti.

Z Tabuľky 1 vyplýva, že populáciu Katalánska tvorí viac ako 7,5 milióna obyvateľov, čo predstavuje približne 16 % celkovej populácie Španielskeho kráľovstva. Katalánsko je teda v poradí druhým najľudnatejším autonómnym spoločenstvom Španielska hneď po Andalúzii. Z Tabuľky 1 zároveň vyplýva, že najväčší podiel španielskeho HDP (19 %) sa vyprodukuje práve v Katalánsku. V absolútnom vyjadrení to predstavuje takmer 205 miliárd eur. HDP Katalánska spolu s regiónom Murcia zaznamenalo i najvyšší rast zo všetkých autonómnych oblastí Španielskeho kráľovstva v roku 2015, a to až 3,7 %.⁵² Pre porovnanie, rast HDP Španielska v roku 2015 bol na úrovni 3,2 %.⁵³

⁵² INE. 2016. *Notas de Prensa. Contabilidad Regional de España*. 2015. s. 2. [online]. 22. 12. 2016, [cit. 2017-03-07]. Dostupné na internete: <<http://www.ine.es/prensa/np1014.pdf>>.

⁵³ Ibid.

Tabuľka 1 Porovnanie autonómnych oblastí Španielska vzhľadom na počet obyvateľov a HDP

Názov autonómnej oblasti	Počet obyvateľov (mil.)	Počet obyvateľov (%)	HPD (mld. EUR)	HDP (%)	HDP p. c.
Andalúzia	8,399	18,0	144,989	13,4	17 263
Aragónsko	1,317	2,8	33,793	3,1	25 552
Astúria	1,051	2,3	21,595	2,0	20 675
Baleárske ostrovy	1,104	2,4	27,546	2,5	24 394
Baskicko	2,189	4,7	65,924	6,1	30 459
Ceuta	0,084	0,2	1,639	0,2	19 399
Extremadura	1,092	2,3	17,590	1,6	16 166
Galícia	2,732	5,9	55,701	5,2	20 431
Kanárske ostrovy	2,100	4,5	42,317	3,9	19 900
Kantábria	0,585	1,3	12,172	1,1	20 847
Kastília-La Mancha	2,059	4,4	37,715	3,5	18 354
Kastília a León	2,472	5,3	54,057	5,0	21 922
Katalánsko	7,508	16,1	204,666	18,9	27 663
La Rioja	0,317	0,7	7,974	0,7	25 507
Madrid	6,436	13,8	203,626	18,8	31 812
Melilla	0,085	0,2	1,457	0,1	17 173
Murcia	1,467	3,2	27,733	2,6	18 929
Navarra	0,640	1,4	18,246	1,7	28 682
Valencia	4,980	10,7	101,604	9,4	20 586
Spolu	46,624	100,0	1 075,639	100,0	-

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov z INE a DATOSMACRO. [online]. [cit. 2016-11-06]. Dostupné na internete: <<http://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=2915>>; <<http://www.datosmacro.com/pib/espana-comunidades-autonomas>>.

Ak sa zameriame na HDP Katalánska, konkrétne na jeho sektorovú štruktúru, zistíme, že zodpovedá štruktúre HDP hospodársky vyspelých štátov. To znamená, že najväčší podiel na tvorbe HDP má sektor služieb, až 74,8 %, nasleduje priemysel s 24,3 % a poľnohospodárstvo vytvára iba 0,9 % HDP v Katalánsku.⁵⁴ Primárny sektor zároveň zamestnáva len 1,6 %⁵⁵ obyvateľstva Katalánska, v sekundárnom sektore pracuje 24,2 %⁵⁶ a v terciárnom sektore až 74,2 %⁵⁷ obyvateľstva tohto autonómneho spoločenstva. V rámci

⁵⁴ Vlastné spracovanie podľa údajov z IDESCAT.

⁵⁵ IDESCAT. *Población ocupada. Agricultura 2016*. 2016. [online]. [cit. 2017-03-07]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=8252&lang=es>>.

⁵⁶ Vlastné spracovanie podľa IDESCAT. *Población ocupada. Industria 2016. a Construcción 2016*. [online]. [cit. 21. 3. 2017]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=8252&lang=es>>. Údaje za sekundárny sektor sme získali sčítaním údajov za stavebníctvo (Construcción) a priemysel (Industria).

⁵⁷ IDESCAT. *Población ocupada. Servicios 2016*. 2016. [online]. [cit. 2017-03-07]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=8252&lang=es>>.

primárneho sektora je najvýznamnejšia produkcia vína a rybolov. Čo sa sekundárneho sektora týka, v Katalánsku prevláda najmä chemický, potravinársky a strojársky priemysel a z terciárneho sektora môžeme spomenúť predovšetkým oblasť administratívy, bankovníctva a samozrejme turizmus. Ten v roku 2015 zaznamenal medziročný nárast o 3,7 %, keď Katalánsko navštívilo rekordných 17,4 milióna zahraničných turistov, ktorí do katalánskej ekonomiky prispeli sumou 15,8 miliárd eur.⁵⁸ Najviac turistov pritom prichádza zo susedného Francúzska, ďalej z Veľkej Británie, Belgicka, Holandska a Nemecka.

V Tabuľke 2 je zobrazená komoditná štruktúra exportu a importu Katalánska v porovnaní so zvyškom Španielskeho kráľovstva.

Tabuľka 2 Komoditná štruktúra a objem exportu a importu Katalánska a Španielska za rok 2015

Nomenklatúra produktov	Export (mld. EUR)		Import (mld. EUR)	
	Katalánsko	Španielsko	Katalánsko	Španielsko
Poľnohospodárske produkty	1,711	15,929	3,935	11,588
Energetické produkty	1,507	10,898	6,273	37,860
Jedlo a nápoje	7,460	26,005	5,695	19,641
Textil, koža, obuv	5,688	17,740	8,326	22,868
Produkty chemického priemyslu	15,358	33,478	15,317	39,652
Metalurgia a kovové produkty	3,844	22,380	4,257	16,554
Stroje, prístroje a mechanické zariadenia	4,025	16,056	4,504	17,516
Presné a optické zariadenia	1,023	3,352	2,601	9,314
Elektrické zariadenia a elektronika	3,921	12,741	5,405	20,085
Motorové vozidlá a ostatné dopravné materiály	11,404	55,089	11,866	44,576
Ostatné druhy činnosti	7,434	28,815	8,772	34,772
Neklasifikované	0,531	7,312	0,038	0,349
Spolu	63,906	249,794	76,988	274,772

Zdroj: IDESCAT. [online]. [cit. 2016-11-03]. Dostupné na internete:

<<https://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=5902&lang=es&dt=201500&x=8&y=2>>;

<<https://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=5906&lang=es&dt=201500&x=1&y=11>>.

⁵⁸ Generalitat de Catalunya. *Economia catalana*. 2016. s. 12. [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné na internete:

<http://economia.gencat.cat/web/.content/70_economia_catalana/Subinici/Llistes/Destacats/presentacio_es.pdf>.

Na základe Tabuľky 2 môžeme povedať, že Katalánsko má diverzifikovanú štruktúru exportu. Vyváža najmä priemyselné produkty, pričom najväčší podiel majú chemické produkty a produkty strojárskoho priemyslu. Import je takisto heterogénny, pričom najväčší podiel na importe majú tie isté odvetvia, ktoré majú najväčší podiel aj na exporte, teda chemický a strojársky priemysel.

Čo sa týka teritoriálnej štruktúry, z Tabuľky 3 vyplýva, že katalánsky zahraničný obchod je orientovaný v prevažnej miere na európsky trh, pričom najviac je obchod rozvinutý s Francúzskom, Nemeckom, Talianskom, Spojeným kráľovstvom a Portugalskom.

Tabuľka 3 Teritoriálna štruktúra exportu a importu Katalánska za rok 2015

Krajina makroregión	resp.	Export (mld. EUR)	Import (mld. EUR)	Saldo (mld. EUR)
Európska únia		41,567	45,417	-3,850
Francúzsko		9,821	7,282	2,539
Nemecko		7,588	13,869	-6,281
Taliansko		5,538	6,054	-0,516
Spojené kráľovstvo		4,096	2,683	1,413
Portugalsko		4,563	1,779	2,784
Ostatné európske		4,595	4,150	0,445
Švajčiarsko		2,045	1,546	0,773
Severná Amerika		2,369	2,818	-0,449
Spojené štáty americké		2,148	2,652	-0,504
Stredná a Južná		4,232	2,971	1,261
Zvyšok sveta		11,144	21,632	-10,488
Japonsko		0,827	1,728	-0,901
Čína		1,174	7,391	-6,217
Spolu		63,906	76,988	-13,082

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov z IDESCAT. [online]. [cit. 2017-01-10] Dostupné na internete:

<<https://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=5907&lang=es&dt=201500&x=6&y=9>>;

<<https://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=5903&lang=es&dt=201500&x=6&y=15>>.

Dôležité je však pozrieť sa i na medziregionálny obchod v rámci Španielskeho kráľovstva, teda obchodné toky medzi jednotlivými autonómnymi oblasťami, v našom prípade konkrétne medzi Katalánskom a zvyšnými 16 autonómnymi oblasťami. Posledné údaje, ktoré približujú tento druh obchodu, pochádzajú však až z roku 2011. Pre potreby našej bakalárskej práce a na preukázanie dôležitosti španielskeho trhu pre katalánsky export to

však postačí. Predaj tovarov vyrobených v Katalánsku do zvyšku Španielska totiž nie je zahrnutý v Tabuľke 3. V roku 2011 takýto predaj katalánskych tovarov do ostatných autonómnych oblastí Španielska dosiahol 45,2 miliárd eur⁵⁹, pričom katalánsky export do ostatných krajín sveta v tom istom roku bol v objeme 54,9 miliárd eur⁶⁰. To znamená, že Katalánsko predalo do zahraničia viac tovarov než do zvyšných 16 autonómnych oblastí Španielskeho kráľovstva. Keď sa však okrem tovaru pozrieme i na predaj služieb v roku 2011, situácia sa zmení. Predaj tovarov spolu so službami do zvyšku Španielska dosiahol úroveň 61,1 miliárd eur, zatiaľ čo katalánske exporty tovarov a služieb do ostatných krajín tvorili spolu 60,5 miliárd eur.⁶¹ V tomto prípade môžeme povedať, že objem katalánskeho exportu tovarov a služieb do zahraničia v peňažnom vyjadrení je takmer identický s objemom tovarov a služieb, ktoré predá do Španielska. To dokazuje dôležitosť španielskeho trhu pre Katalánsko.

Ďalším dôležitým ukazovateľom stavu katalánskej ekonomiky je nezamestnanosť. V roku 2015 bola miera evidovanej nezamestnanosti v Katalánsku na úrovni 18,6 %, pričom v Španielsku dosiahol tento ukazovateľ úroveň až 22,1 %.⁶² Obe čísla sú vysoko nad priemerom Európskej únie, ktorý v roku 2015 bol na úrovni 9,0 %.⁶³ Na Grafe 1 môžeme vidieť, že Katalánsko i Španielsko boli vo významnej miere zasiahnuté hospodárskou krízou v roku 2008, odkedy sa miera nezamestnanosti rapídne zvyšovala v Katalánsku aj v Španielsku. Vývoj miery nezamestnanosti sa však v Katalánsku, ale i zvyšku Španielska v roku 2015 zlepšil, čo dokazuje i Graf 1. Okrem toho tiež môžeme pozorovať, že rozdiel medzi mierou nezamestnanosti v Katalánsku a Španielsku sa postupne zväčšuje.

⁵⁹ Convivencia cívica catalana. *Análisis del comercio de Cataluña. Las ventas catalanas al resto de España y al extranjero*. s. 7. [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné na internete: <<http://files.convivenciaviciva.org/Analisis%20de%20Comercio%20de%20Catalu%C3%B1a.pdf>>.

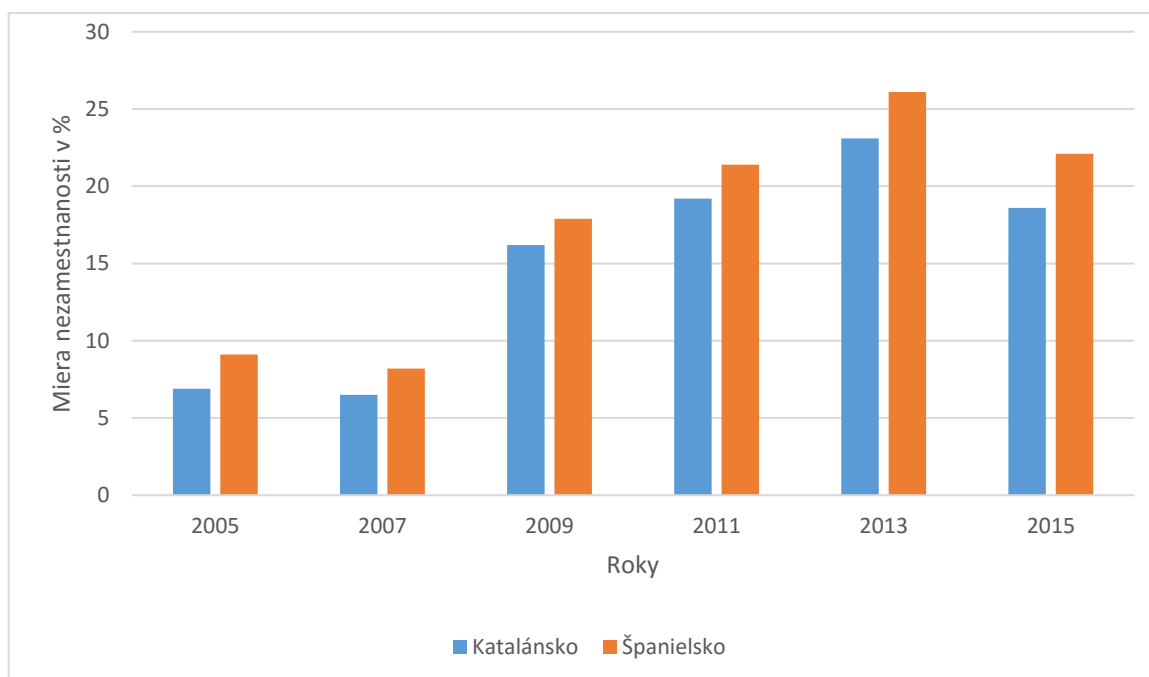
⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Ibid.

⁶² IDESCAT. *Tasa de paro 2001-2016*. [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=318&lang=es>>.

⁶³ EUROSTAT. *Unemployment statistics*. [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics>.

Graf 1 Porovnanie miery evidovanej nezamestnanosti v Katalánsku a Španielsku

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov z IDESCAT. [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=318&lang=es>>.

Pomerne veľké rozdiely v miere nezamestnanosti však nájdeme aj medzi jednotlivými provinciami Katalánska. V roku 2015 najnižšia miera nezamestnanosti bola v provincii Lleida, iba 15,0 %.⁶⁴ Naopak, najvyššiu mieru nezamestnanosti, až 21,9 %⁶⁵ zaznamenala provincia Tarragona. Barcelona dosiahla úroveň 18,2 % a provincia Girona 19,7 %.⁶⁶

Pri hodnotení postavenia katalánskej ekonomiky by sme nemali zabúdať i na vplyv priamych zahraničných investícií (ďalej len PZI), ktoré do tohto autonómneho spoločenstva prúdia. V roku 2015 dosiahol prílev PZI do Katalánska úroveň 4,8 miliárd eur⁶⁷ pričom ide o jeden z najpreferovanejších európskych regiónov z hľadiska alokovania PZI. Rovnako ako pri exporte a importe, aj pri PZI je Katalánsko v prevažnej miere naviazané na krajiny Európskej únie, keďže až 3,6 miliónov eur⁶⁸ z celkového objemu PZI v roku 2015 pochádza práve odtiaľ. Okrem toho, z Grafu 2 je zrejmé, že schopnosť

⁶⁴ IDESCAT. *Tasa de paro 2001-2016*. [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=318&lang=es>>.

⁶⁵ Ibid.

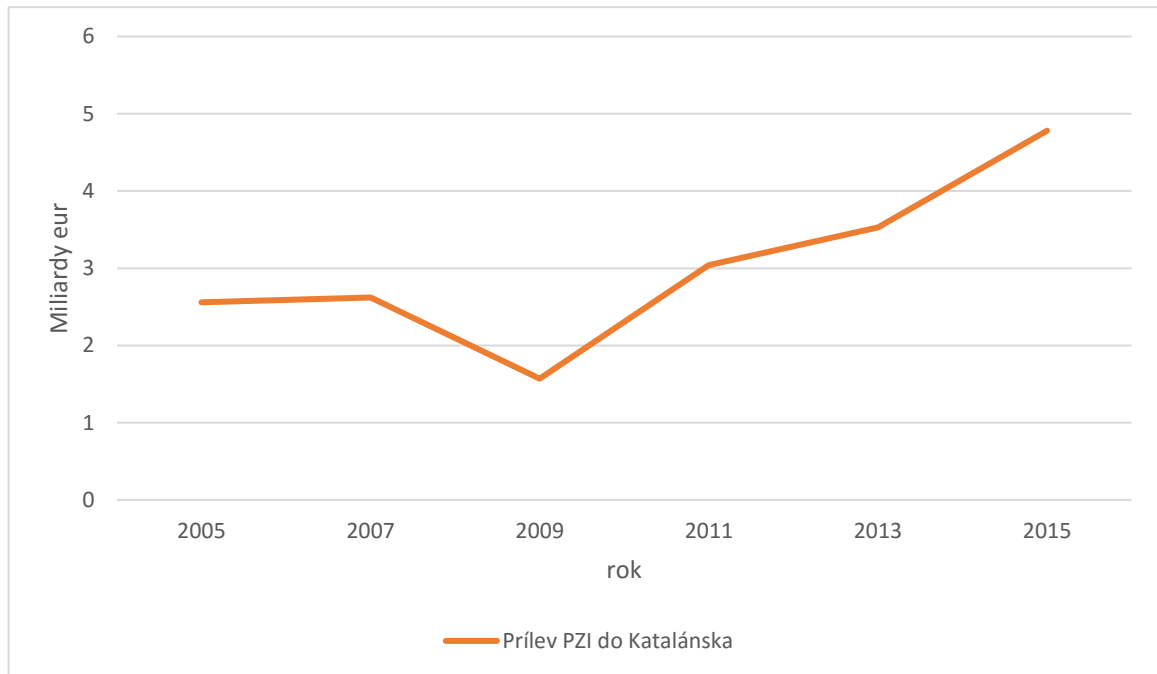
⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ IDESCAT. *Inversión extranjera 2011-2015. Por ramas de actividad*. [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=371&lang=es&t=2015>>.

⁶⁸ IDESCAT. *Inversión extranjera 2011-2015. Por áreas geográficas*. [online]. [cit. 2014-01-10]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=372&t=2015&lang=es>>.

Katalánska prilákať zahraničných investorov je v posledných rokoch vyššia než pred hospodárskou krízou v roku 2008.

Graf 2 Vývoj prílevu priamych zahraničných investícií do Katalánska

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov z IDESCAT. [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=371&lang=es&t=2015>>.

Posledným ukazovateľom, na ktorý sa v rámci tejto podkapitoly pozrieme, je zadlženosť. Treba poznamenať, že rovnako ako v prípade miery nezamestnanosti sa hospodárska kríza významne podpísala i na zadlžení Katalánska a Španielskeho kráľovstva. Od roku 2008 sa verejný dlh Katalánska i Španielska neustále zvyšoval. Kým v roku 2007, teda tesne pred krízou, bolo zadlženie Katalánska na úrovni 7,8 %⁶⁹ HDP, v roku 2015 verejný dlh v tejto autonómnej oblasti dosiahol až 35,3 %.⁷⁰ Obdobne sa vyvíjala i situácia v Španielsku. V roku 2007 bola evidovaná miera zadlženia 35,5 %⁷¹ a v roku 2015 tento ukazovateľ dosiahol až 99,2 % HDP.⁷² Pre lepšiu ilustráciu uvádzam Graf 3, ktorý porovnáva vývoj zadlženosti Katalánska, Španielska i Európskej únie.

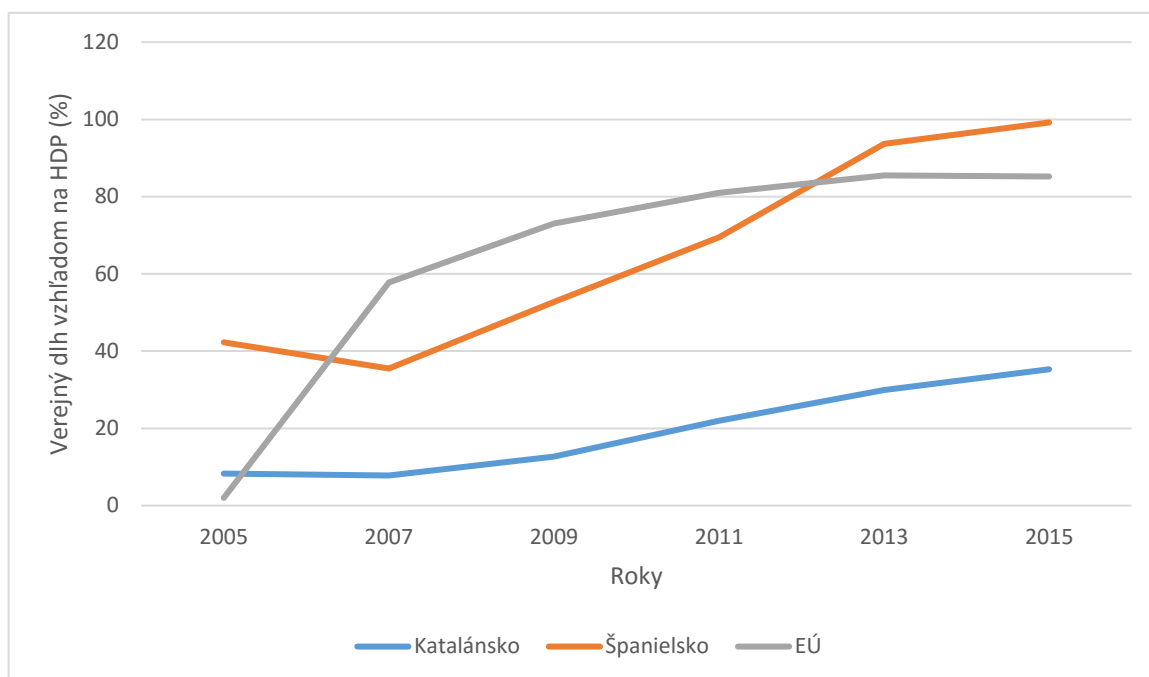
⁶⁹ IDESCAT. *Deuda pública respecto al PIB 2007*. [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=8108&lang=es&dt=200700&x=13&y=11>>.

⁷⁰ IDESCAT. *Deuda pública respecto al PIB 2015*. [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=8108&lang=es&dt=201500&x=10&y=10>>.

⁷¹ IDESCAT. *Deuda pública respecto al PIB 2007*. [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=8108&lang=es&dt=200700&x=13&y=11>>.

⁷² IDESCAT. *Deuda pública respecto al PIB 2015*. [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=8108&lang=es&dt=201500&x=10&y=10>>.

Graf 3 Porovnanie vývoja zadlženosti Katalánska, Španielska a Európskej únie.

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov z IDESCAT. [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=8108&lang=es&dt=200700&x=13&y=11>>.

Z tejto kapitoly jasne vyplýva dôležitosť postavenia Katalánska v rámci Španielskeho kráľovstva z ekonomického hľadiska. Ako sme uviedli v prvej kapitole, už v minulosti bolo Katalánsko „ťahúňom“ španielskej ekonomiky. V tejto kapitole sme ukázali, že je tomu tak i v súčasnosti. Ide o silnú ekonomiku založenú najmä na priemyselnej výrobe a službách. Jej silu a vyspelosť dokazuje i to, že napriek tomu, že kríza z roku 2008 negatívne zasiahla celé Španielsko, a teda i Katalánsko, to sa dokázalo rýchlo spamätať a obnoviť dynamiku hospodárskeho rastu.

4 Ciele a metodika

Hlavným cieľom predkladanej bakalárskej práce je identifikácia hlavných príčin nárastu separatistických tendencií v Katalánsku od začiatku 21. storočia. V posledných rokoch sme totiž svedkami postupného prechodu od katalánskych požiadaviek na väčšiu autonómiu k separatistickým snahám i rétorike.

V záujme naplnenia hlavného cieľa sme definovali niekoľko parciálnych cieľov. Pri ich formulovaní sme vychádzali jednak z poznatkov získaných vďaka dlhodobému záujmu o predmetnú problematiku, ako aj z prvotného štúdia príslušnej literatúry. Najskôr sme zdefinovali niekoľko oblastí, ktoré sme považovali z hľadiska identifikácie hlavných príčin novodobých separatistických tendencií v Katalánsku za kľúčové. Ide v prvom rade o historické pozadie, ktoré tvorí základný kontext celej diskusie o najvhodnejšej forme usporiadania španielsko-katalánskych vzťahov. V druhom rade ide o špecifické črty politického a stranického systému Katalánska i Španielska ako takého. Súčasné politické usporiadanie, ktoré vzniklo po skončení diktatúry generála Franca a obnovení monarchie, vytvára totiž základný ústavný rámec, v rámci ktorého sa snaží Katalánsko riešiť situáciu, ktorú považuje v mnohých ohľadoch za nevyhovujúcu. Do úvahy treba brať aj katalánsky stranický systém, ktorý nielenže musí reagovať na vývoj verejnej mienky ohľadom štátoprávneho usporiadania Katalánska, ale v snahe o presadenie požiadaviek katalánskeho ľudu musí vstupovať do interakcie aj so španielskym stranickým systémom. Treťou kľúčovou oblasťou, ktorú podľa nás nemožno z analýzy súčasnej situácie vynechať, je ekonomická pozícia Katalánska v rámci Španielskeho kráľovstva. Dôležitosť ekonomických súvislostí vyplýva nielen z objektívnych faktov, ktoré svedčia o sile katalánskej ekonomiky ale aj zo subjektívneho vnímania či už reálnej alebo domnejšej nespravodlivosti prerozdelenia verejných zdrojov katalánskou verejnosťou.

Na základe týchto predpokladov definujeme tri parciálne ciele:

Prvým parciálnym cieľom je identifikácia kľúčových historických udalostí, ktoré viedli k formovaniu silnej katalánskej identity a stali sa tak zárodkom aj súčasných separatistických tendencií. Tento parciálny cieľ je splnený už v prvej kapitole.

Druhým parciálnym cieľom je identifikácia takých špecifických črt politického a stranického systému Katalánska i Španielska, ktoré vedú k posilňovaniu separatistických snáh Katalánska. Tento cieľ je čiastočne naplnený v druhej kapitole, bližšie sa mu

venujeme v podkapitole 5.1, ktorá je venovaná procesu reformy katalánskeho štatútu autonómie a v podkapitole 5.3, ktorá sa zaoberá problematikou vypísania legitímneho referenda o nezávislosti v Katalánsku.

Tretím parciálnym cieľom je zhodnotenie ekonomického postavenia Katalánska s dôrazom na identifikáciu takých ekonomických faktorov, ktoré prispievajú k posilňovaniu separatistických tendencií v Katalánsku. Tento parciálny cieľ je čiastočne naplnený už v tretej kapitole našej práce, bližšie sa mu venujeme v podkapitole 5.2.

V záujme naplnenia nami stanovených cieľov sme následne zdefinovali štruktúru práce. Bakalárska práca je rozdelená do piatich kapitol a niekoľkých podkapitol. V prvých troch kapitolách sme predostreli teoretický rámec nevyhnutný pre ďalšie skúmanie problematiky. V prvej kapitole sme v záujme lepšieho pochopenia katalánskej identity a špecifického postavenia Katalánska priblížili historický vývoj Katalánska v rámci Španielskeho kráľovstva. Urobili sme tak syntetizovaním veľkého množstva informácií získaných z dostupnej literatúry zaoberajúcej sa danou problematikou. V druhej kapitole, ktorú sme rozdelili na dve podkapitoly, sme sa najskôr venovali katalánskemu politickému systému. Vysvetlili sme fungovanie samosprávneho systému *Generalitat de Catalunya*, popísali sme jeho jednotlivé súčasti, ich právomoci a vzťahy medzi nimi. V druhej podkapitole sme charakterizovali katalánsku stranícku sústavu a ozrejmili sme vývoj najdôležitejších politických strán od prvých volieb do katalánskeho parlamentu až po súčasnosť. Obsahom tretej kapitoly je charakteristika Katalánska z ekonomického hľadiska, na základe ktorej sme konštatovali, že Katalánsko má jedno z najvýznamnejších ekonomických postavení spomedzi všetkých autonómnych oblastí Španielska. Vyplýva to z komparácie niektorých ekonomických ukazovateľov Katalánska a ostatných autonómnych oblastí Španielska, respektíve z komparácie niektorých ekonomických ukazovateľov Katalánska a Španielskeho kráľovstva ako celku. V tejto kapitole sme tiež využili niekoľko tabuliek pre lepšiu orientáciu a niekoľko grafov pre lepšiu ilustráciu rozoberanej problematiky. V piatej kapitole identifikujeme a analyzujeme príčiny, ktoré v posledných rokoch viedli k nárastu separatizmu v Katalánsku. V tejto kapitole sa tiež venujeme priebehu, výsledkom a dopadom volieb do katalánskeho parlamentu, ktoré sa konali v septembri 2015 s podtitulom referenda o nezávislosti.

Pri písaní bakalárskej práce sme čerpali z mnohých zdrojov, ktoré sa danej problematike venujú a tak sme sa neustále posúvali v našom poznaní vpred a lepšie sme sa

orientovali v danej oblasti. Keďže ide o zaujímavú a obsažnú problematiku, k dispozícii bolo množstvo potenciálnych tém, ktorým sme sa mohli v bakalárskej práci venovať. Identifikovali sme oblasti, ktoré považujeme za kľúčové pre danú problematiku a naopak oblasti, ktorým sa aj vzhľadom na obmedzenie rozsahu bakalárskej práce nie je možné venovať hlbšie.

V samotnom procese písania bakalárskej práce sme potrebné informácie a údaje získavali najmä zo zahraničných zdrojov, keďže slovenské materiály zaoberajúce sa danou problematikou možno nájsť len ťažko. V prevažnej miere sme čerpali zo zahraničných odborných časopisov, ktoré obsahovali veľké množstvo vedeckých článkov rozoberajúcich predmetnú problematiku. Siahli sme tiež po niekoľkých odborných knihách, ktoré sa venovali danej alebo príbuzným témam. Podstatným zdrojom informácií boli pre nás aj rozsudky Ústavného súdu Španielska, ktoré sú dostupné na internete. Dôležité poznatky sme získali i z ústavy Španielska a tiež zo štatútu autonómie Katalánska. Čerpali sme tiež z publikácii vydávaných katalánskou vládou v súvislosti so stavom ekonomiky a niektoré dôležité dáta sme získali aj z *Centra pre prieskum verejnej mienky*.

5 Katalánsky separatizmus

V tejto kapitole sa budeme venovať analýze príčin nárastu separatistických tendencií v Katalánsku od začiatku 21. storočia. Vychádzajúc z poznatkov získaných v teoretickej časti môžeme konštatovať, že príčiny nárastu separatistických tendencií v Katalánsku sú historického, štátoprávneho a ekonomického charakteru. Je však zrejmé, že každá z týchto príčin má aj svoju politickú dimenziu vyplývajúcu z napätia medzi politickými predstaviteľmi Katalánska a Španielska. Tieto príčiny na nasledujúcich stranách popíšeme a rozoberieme ich vplyv na aktuálnu situáciu na katalánskej i španielskej politickej scéne. V tejto kapitole tiež poukážeme na postupný vývoj požiadaviek katalánskej spoločnosti od väčšej decentralizácie až ku separatizmu. Ide o značnú zmenu v postoji Kataláncov voči politickej situácii, keďže katalánsky nacionalizmus predtým nikdy nebol primárne separatistickým hnutím, tak ako je tomu dnes. Na základe štúdia dostupných zdrojov a tiež vlastného zhodnotenia sme identifikovali tri najdôležitejšie oblasti, ktoré v posledných dekádach komplikujú vzťahy Katalánska s Španielska a prispievajú k nárastu separatizmu v danej autonómnej oblasti. Týmito oblasťami sú reforma štatútu autonómie Katalánska, nespokojnosť s neproporcionálnymi výdavkami centrálnej vlády a nemožnosť zorganizovať legitímne referendum o nezávislosti.

5.1 Reforma štatútu autonómie a rozsudok ústavného súdu

Prvým prejavom komplikovaného vzťahu medzi katalánskou a španielskou vládou a zároveň prvou príčinou postupnej premeny katalánskeho nacionalizmu na separatizmus je reforma štatútu autonómie Katalánska. O potrebe nového štatútu autonómie sa začalo diskutovať počas druhej vlády španielskeho premiéra José María Aznara v rokoch 2000 až 2004. Vládna PP sa vtedy rozhodla zastaviť decentralizáciu krajiny a ukončila dialóg s národnými stranami nielen v Katalánsku, ale i v Baskicku a ďalších autonómnych oblastiach. Tento proces zjednodušilo i to, že PP v tom čase vládla absolútnou väčšinou v parlamente. Znamenalo to koniec malých decentralizačných a asymetrických reforiem, ktorými boli uspokojované požiadavky regionálnych vlád v 90. rokoch. V dôsledku tejto zmeny postoja vládnej strany PP došlo k značnému nárastu kritiky politického systému zo

strany Katalánska i iných autonómnych oblastí, či dokonca k významnej radikalizácii ich požiadaviek.⁷³

V Katalánsku to viedlo až k snahám o reformu dovtedajšieho štatútu autonómie. Hlavnými príčinami, ktoré katalánsku vládu viedli k tomuto kroku a ktoré podľa nej potvrdzovali potrebu takejto reformy, boli nedostatočné uznanie špeciálneho postavenia Katalánska v celom systéme štátu, absencia právomocí katalánskej vlády stanoviť si vlastné smerovanie politiky, neoprávnené obmedzovanie výkonnej funkcie regionálnej vlády centrálnou vládou, nedostatočný stupeň samosprávy, zasahovanie do legislatívnych právomocí katalánskeho parlamentu, nedostatočná participácia autonómnych oblastí v celoštátnych inštitúciách a politikách a pri rozhodovaní na úrovni Európskej únie a v neposlednom rade i nedostatočné, nestabilné a neadekvátne financovanie centrálnou vládou. Narastalo negatívne vnímanie mnohých problémov zo strany katalánskej verejnosti, napríklad nedostatku finančných zdrojov, zhoršujúcich sa verejných služieb a infraštruktúry, nízkeho ekonomického rastu či nekontrolovanej imigrácie do Katalánska z iných autonómnych oblastí. Hlavným vinníkom bola podľa mnohých práve centrálna vláda a jej neproporcionálna investičná a fiškálna politika, ktorá spôsobovala tzv. fiškálny deficit Katalánska s centrálnou vládou.⁷⁴ Katalánsko teda žiadalo väčšiu decentralizáciu, ochranu regionálnych kompetencií pred zásahmi centrálnej vlády, špeciálnu dohodu o financovaní a tiež zvláštne uznanie Katalánskeho národa.⁷⁵

Proces reformy štatútu začal vo februári 2004. Bol sprevádzaný mnohými nezhodami medzi politickými stranami pôsobiacimi v Katalánsku o tom, čo a akým spôsobom by malo byť zahrnuté v návrhu nového štatútu. K odsúhlaseniu celého textu reformy štatútu autonómie napokon došlo 30. septembra 2005. Následne bol nový štatút autonómie zrevidovaný a modifikovaný v španielskom parlamente tak, aby bol plne v súlade s ústavou Španielska. Išlo o pomerne zdĺhavý proces, ktorého výsledkom bolo kompromisné znenie návrhu nového štatútu. Nový štatút autonómie bol nakoniec

⁷³ COLINO, C.: *Constitutional Change Without Constitutional Reform: Spanish Federalism and the Revision of Catalonia's Statute of Autonomy*, 2009, s. 266.

⁷⁴ Problematike fiškálneho deficitu sa bližšie venujeme v podkapitole 5.2.

⁷⁵ COLINO, C.: *Constitutional Change Without Constitutional Reform: Spanish Federalism and the Revision of Catalonia's Statute of Autonomy*, 2009, s. 267-268.

schválený aj katalánskymi občanmi v referende 18. júna 2006.⁷⁶ Za najvýznamnejšie body zreformovaného štatútu možno považovať nasledujúce ustanovenia:

- V preambule nového štatútu bola použitá formulácia, ktorá Katalánsko nepriamo definovala ako národ.
- Bolo ustanovené preferenčné používanie katalánskeho jazyka vo všetkých oblastiach (verejná správa, médiá, vzdelávací systém, atď.).
- Povinnosťou občanov Katalánska bolo ovládať katalánčinu, čím katalánsky jazyk dostal rovnaké postavenie ako má španielsky jazyk v španielskej ústave.
- Katalánsko získalo väčšiu kontrolu nad ukladaním daní.
- Centrálna vláda mala povinnosť investovať do infraštruktúry v Katalánsku čiastku adekvátnu podielu Katalánska na celkovom HDP krajiny počas obdobia 7 rokov.
- Výška katalánskych príspevkov do tzv. fondu solidarity mala byť podmienená rovnakou snahou ostatných autonómnych oblastí. Tým sa malo zabrániť tomu, aby iné autonómne oblasti Španielska, ktoré majú veľkú potrebu financovania z tohto fondu solidarity, mohli v rámci regionálnych predvolebných kampaní znižovať výšku daní.

Ihneď po referende však boli proti novému štatútu autonómie Katalánska vznesené námietky na ústavnom súde s argumentom, že niektoré jeho časti nie sú v súlade so španielskou ústavou. PP spochybnila viac ako polovicu textu nového štatútu. Jej iniciatíva bola podporená aj španielskym ombudsmanom a niektorými autonómnymi oblasťami. Tento krok spôsobil v Katalánsku obrovské pobúrenie, pretože proti ich novému štatútu boli vznesené námietky až po tom, čo bol prešiel celým procesom rokovaní v regionálnom parlamente i v celoštátnom parlamente a bol schválený v referende pri splnení všetkých požiadaviek, ktoré vyplývajú z ústavy. Ústavný súd v tejto veci rozhodol až o štyri roky neskôr, 28. júna 2010, a to tak, že niektoré články boli vyhlásené za protiústavné a mali byť odstránené z textu štatútu.⁷⁷ Medzi najdôležitejšie body rozsudku patria:

- Španielska ústava uznáva existenciu iba jediného španielskeho národa, preto použitie pojmu národ v súvislosti s Katalánskom je podľa súdneho rozhodnutia možné iba v historickom či kultúrnom kontexte, nesmie mať právny význam.

⁷⁶ GUIBERNAU, M.: *Secessionism in Catalonia: After Democracy*, 2013, s. 380-381.

⁷⁷ *Ibid.*, s. 381.

- Preferenčné použitie katalánčiny vo verejnej správe bolo vyhlásené za protiústavné. Uznané bolo iba vo vzdelávacom systéme – po ukončení povinnej školskej dochádzky musia študenti ovládať katalánsky aj španielsky jazyk.
- Katalánčina nesmie mať rovnaký právny status ako španielsky jazyk ustanovený v ústave.
- Španielsky ústavný súd odsúhlasil výšku investícií centrálnej vlády do Katalánska, ale iba v prípade, že tým nebude táto autonómna oblasť privilegovaná a pre štát to nebude mať povahu záväzku.
- Rovnaké príspevky všetkých autonómnych oblastí do fondu solidarity boli tiež vyhlásené za protiústavné.⁷⁸

Takýto rozsudok ústavného súdu vo veľkej miere pobúrila katalánsky ľud, a to nielen preto, že súd vyhlásil niektoré časti nového štatútu za protiústavné, ale preto, že ústavný súd vôbec vo veci rozhodol. Táto nevydarená reforma štatútu autonómie je teda prvou príčinou, ktorú sme identifikovali v procese prechodu Katalánska ku separatizmu, aj keď v tomto období ešte o separatizme hovoriť nemožno. Stále išlo iba o snahu o väčšiu decentralizáciu a väčšiu autonómiu Katalánska v rámci Španielskeho kráľovstva, ktorej ďalší prejav popíšeme v nasledujúcej podkapitole.

5.2 Fiškálny deficit

Ako sme uviedli v tretej kapitole, Katalánsko je bohatý a dynamický región Španielskeho kráľovstva, ktorý vytvára približne 19 % celkového španielskeho HDP. Ide o dôležitý región, najmä kvôli svojej výhodnej geografickej polohe, keďže spája Pyrenejský polostrov so zvyškom Európy a zároveň predstavuje obchodné spojenie s Áziou či Afrikou. Napriek tejto významnej pozícii, ktorú Katalánsko má v rámci celoštátnej ekonomiky, prevláda v tejto autonómnej oblasti názor, že centrálna vláda neinvestuje do Katalánska alikvotné množstvo finančných prostriedkov, ktoré vyberie v podobe daní. Jednou z najdôležitejších príčin prechodu ku katalánskemu separatizmu je teda deficitná fiškálna bilancia Katalánska so španielskou vládou. Je potrebné uviesť, že nejde o novú príčinu, práve naopak. V posledných rokoch, pod vplyvom ďalších udalostí, ako si ukážeme ďalej v tejto kapitole, však jej váha silnie.

⁷⁸ GUIBERNAU, M.: *Secessionism in Catalonia: After Democracy*, 2013, s. 382.

Fiškálny systém Španielskeho kráľovstva funguje na princípe solidarity. Všetky autonómne oblasti Španielskeho kráľovstva odvádajú každoročne dane centrálnej vláde, ktorá potom rozhoduje o tom, ako tieto fiškálne príjmy rozdelí medzi jednotlivé regióny krajiny v podobe vládnych výdavkov. Rozdiel medzi výškou príspevku daného regiónu Španielska do centrálneho rozpočtu a výškou výdavkov, ktoré smerujú z tohto rozpočtu do tej istej autonómnej oblasti, je saldo, ktoré môže byť aktívne alebo pasívne. Dôležitý je však i spôsob výpočtu tohto salda. Vo všeobecnosti existujú dva prístupy k jeho výpočtu v závislosti od kritéria, podľa ktorého sú príjmy do centrálneho rozpočtu priradené k jednotlivým autonómnym oblastiam. Podľa prvej metódy pochádzajú príjmy, ktoré centrálny rozpočet získal, z tej autonómnej oblasti, v ktorej nastala zdaniteľná udalosť a výdavky centrálnej vlády sa zase viažu k miestu ich samotného využitia. Druhá metóda prisudzuje pôvod príjmov do celoštátneho rozpočtu tej autonómnej oblasti, v ktorej má jednotlivec znášajúci daňové bremeno, ktoré generuje tieto príjmy, trvalé bydlisko. Princíp trvalého bydliska sa uplatňuje v tomto prípade i pri pôvode výdavkov z centrálneho rozpočtu, to znamená, že výdavky budú prisúdené tomu regiónu, v ktorom sídli jednotlivec, ktorý z nich bude mať úžitok.⁷⁹ Práve používaný spôsob výpočtu tohto salda bol hlavným zdrojom kritiky zo strany antiseparatistických predstaviteľov, najmä španielskej vlády. Kritici argumentovali tým, že prvý spôsob značne nadhodnocuje množstvo príjmov, ktoré centrálna vláda získava od Katalánska a taktiež podhodnocuje objem vládnych výdavkov, ktoré do regiónu plynú, a týmto spôsobom podnecujú separatistické tendencie. Keď sa pozrieme na údaje v Tabuľke 4, zistíme, že tento argument je pravdivý, avšak po prepočte druhou metódou sa na tvrdení, že ide o fiškálny deficit Katalánska voči Španielsku nič nezmení.

⁷⁹ Generalitat de Catalunya. Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda. 2016. *Els resultats de la balança fiscal de Catalunya amb el sector públic central l'any 2012*. 2016, s. 4-6. [online]. [cit. 2017-03-13]. Dostupné na internete: <http://economia.gencat.cat/web/.content/70_analisi_finances_publicques_balanca_fiscal/arxiu/resultats-BF-2012.pdf>.

Tabuľka 4 Fiškálna bilancia Katalánska s centrálnou vládou 2012

	Prvá metóda výpočtu (mld. EUR)	Druhá metóda výpočtu (mld. EUR)
Príjmy	48,590	47,722
Výdavky	41,017	44,616
Rozdiel	7,573	3,106

Zdroj: Generalitat de Catalunya. Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda. 2016. *Els resultats de la balança fiscal de Catalunya amb el sector públic central l'any 2012*. 2016, s. 6. [online]. [cit. 2017-03-13]. Dostupné na internete:

<http://economia.gencat.cat/web/.content/70_analisi_finances_publices_balanca_fiscal/arxiu/resultats-BF-2012.pdf>.

Z Tabuľky 4 vyplýva, že Katalánsko v roku 2012 prispelo do centrálného rozpočtu viac ako 48 miliárd eur, respektíve 47 miliárd eur, v závislosti od toho, ktorú metódu výpočtu uprednostníme. To predstavuje 18,4 % respektíve 18,1 % z celkových vládnych príjmov na celoštátnej úrovni.⁸⁰ Zároveň v tom istom roku prijalo vládne výdavky v objeme viac ako 41 miliárd eur, čo predstavuje 13,6 % z celkových výdavkov, respektíve viac ako 44 miliárd eur, čo tvorí 14,8 % celkových výdavkov španielskej vlády.⁸¹ Z uvedeného jasne vyplýva, že ide o fiškálny deficit, a práve ten je zdrojom katalánskej nespokojnosti, keďže nejde o krátkodobý jav. Zjednodušene povedané, katalánski občania nechcú platiť do celoštátneho rozpočtu viac ako z neho dostávajú.

Hlavným argumentom, ktorý túto fiškálnu nerovnosť obhajuje, je tzv. medziregionálna solidarita. Tá mala zmysel v minulosti, keď rozdiely medzi jednotlivými autonómnymi oblasťami boli oveľa väčšie. Po viac ako 30-ročnom členstve v Európskej únii sa však tieto rozdiely výrazne zmenšili, a preto takéto zdôvodnenie fiškálneho deficitu nemôže obstať. Okrem toho, žiadny systém solidarity by nemal ohrozovať ekonomickú kondíciu donora.⁸²

Ako sme už spomenuli vyššie, fiškálny deficit nie je novým problémom v katalánsko-španielskych vzťahoch. Je jedným z prvotných činiteľov pôsobiacich v prospech nárastu separatistických tendencií v Katalánsku. Tvorí tiež podstatu jedného

⁸⁰ Generalitat de Catalunya. Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda. 2016. *Els resultats de la balança fiscal de Catalunya amb el sector públic central l'any 2012*. 2016, s. 6. [online]. [cit. 2017-03-13]. Dostupné na internete:

<http://economia.gencat.cat/web/.content/70_analisi_finances_publices_balanca_fiscal/arxiu/resultats-BF-2012.pdf>.

⁸¹ Ibid.

⁸² DESQUENS, J.: *Europe's Stateless Nations in the Era of Globalization: The Case for Catalonia's Secession from Spain*, 2003, s. 93.

z ďalších dôvodov pre takýto vývoj, ktorý tkvie v katalánskych parlamentných voľbách z roku 2010. V týchto voľbách opäť vyhrala CiU so ziskom 62 kresiel,⁸³ teda iba o šesť menej než je potrebné na získanie absolútnej väčšiny v parlamente, a prezidentom *Generalitat de Catalunya* sa stal Artur Mas. Ten si za jeden z hlavných cieľov svojho pôsobenia v úrade stanovil reformu fiškálnych vzťahov Katalánska a Španielskeho kráľovstva. Navrhol tzv. fiškálny pakt, ktorý mal umožniť Katalánsku, respektíve najvyšším katalánskym inštitúciám, vyberať všetky druhy daní na svojom území a tiež obmedziť objem peňažných transferov, ktoré plynú z Katalánska do iných autonómnych oblastí Španielska prostredníctvom centrálnej vlády. Katalánska vláda na čele s CiU tento návrh schválila, no potrebný bol i súhlas centrálnej, španielskej vlády, ktorú viedol v tom čase Mariano Rajoy z PP. Stretnutie Masa a Rajoja bolo naplánované na 20. septembra 2012. Predchádzala mu masová demonštrácia v Barcelone, ktorej hlavným heslom bolo: „Katalánsko, nový štát v Európe.“ Konala sa počas katalánskeho národného dňa 11. septembra a zúčastnilo sa na nej viac ako milión ľudí. Podporiť ju prišli i mnohé katalánske politické strany, napríklad CiU, ERC, Iniciatíva pre Katalánsko - Zelení (*Iniciativa per Catalunya Verds*, ďalej len ICV) a dokonca i niekoľko členov PSC. Na stretnutí o deväť dní neskôr Rajoy odmietol katalánsky návrh na fiškálnu autonómiu, pretože bol podľa neho v rozpore s ústavou. Namiesto toho navrhol zreformovať už existujúci fiškálny systém. Katalánci však argumentovali tým, že oni žiadajú radikálnu zmenu, zatiaľ čo Rajoy navrhuje iba mierne vylepšenie existujúceho systému. Reakciou na zamietavý postoj španielskej vlády bolo Masove vyhlásenie, že hlas ľudu z 11. septembra musí byť vypočutý. Rozhodol sa preto vyhlásiť predčasné voľby na 25. novembra 2012 a sľúbil, že ak CiU opäť vyhrá a vytvorí vládu, bude sa v Katalánsku konať referendum o sebaurčení.⁸⁴ Výsledkom tejto snahy CiU opäť vyhrať voľby a získať absolútnu väčšinu v parlamente bola ostrá predvolebná kampaň, v ktorej jednotlivé politické strany kládli dôraz na diskusiu o nezávislosti Katalánska od zvyšku Španielskeho kráľovstva, pričom ostatné body ich volebných programov zostali v úzadí. Treba však poznamenať, že vo všeobecnosti sa politici v tomto období vyhýbali používaniu výrazu „nezávislosť“, skôr

⁸³ Parlament de Catalunya. *Eleccions al parlament 1980-2015*. [online]. [cit. 3. 4. 2017]. Dostupné na internete: <<http://www.parlament.cat/document/composicio/150360.pdf>>.

⁸⁴ MARTÍ, D.: *The 2012 Catalan Election: The First Step Towards Independence?*, 2013, s. 508-509.

preferovali formuláciu, že katalánski občania majú demokratické právo rozhodnúť o svojej budúcnosti – či budú i naďalej súčasťou Španielska alebo samostatným štátom.⁸⁵

Predvolebná kampan tiež viedla k väčšej polarizácii katalánskej politickej scény. Niektoré politické strany podporovali právo Kataláncov rozhodnúť o ďalšom napredovaní Katalánska, iné sa vymedzili proti s argumentom, že katalánsky parlament nemá právomoc vypísať referendum o nezávislosti, keďže mu to neumožňuje ústava. Politické strany, ktoré sa otvorene hlásili k prvej skupine, boli CiU, ERC, ICV a pár menších strán. Druhá skupina zahŕňala PP a politickú stranu Občania (*Ciutadans*, ďalej C's). PSC zostala niekde uprostred, keďže nezaujala k tejto záležitosti jasný postoj. Výsledky volieb napokon neboli také, aké CiU očakávala. I keď už desiaty raz za sebou vyhrala, nezískala absolútnu väčšinu, o ktorú sa Mas snažil, dokonca v porovnaní s voľbami v roku 2010 prišla o mandáty. Napriek tomu získala neporovnateľne viac voličských hlasov i poslaneckých mandátov ako ostatné politické strany. Zásadné zmeny sa však udiali na druhom a treťom mieste. Ako vyplýva z Tabuľky 5, na druhom mieste skončila ERC so ziskom 21 kresiel, čo predstavovalo nárast o 11 mandátov v porovnaní s výsledkami predchádzajúcich volieb do katalánskeho parlamentu. PSC skončila tesne za ERC, keďže získala o jeden mandát menej, čo predstavovalo historicky najnižší počet hlasov, ktoré táto strana od roku 1980 získala.

Tabuľka 5 Výsledky volieb do katalánskeho parlamentu v roku 2012 a porovnanie s rokom 2010

Strana	Počet hlasov 2012 (v %)	Počet mandátov 2012	Počet hlasov 2010 (v %)	Počet mandátov 2010
CiU	30,7	50	38,43	62
ERC	13,7	21	7,0	10
PSC	14,43	20	18,38	28
PP	12,97	19	12,37	18
ICV	9,89	13	7,37	10
C's	7,56	9	3,39	3
CUP	3,47	3	-	-

Zdroj: MARTÍ, D.: *The 2012 Catalan Election: The First Step Towards Independence?*, 2013, s. 513.

V Tabuľke 5 môžeme vidieť aj zaujímavý volebný výsledok PP, ktorá oproti voľbám z roku 2010 získala o jeden hlas viac, a to i napriek tomu, že tvorila vládu na

⁸⁵ MARTÍ, D.: *The 2012 Catalan Election: The First Step Towards Independence?*, 2013, s. 509.

celoštátnej úrovni a, ako sme uviedli vyššie, sa vymedzila proti katalánskemu právu rozhodnúť o svojej budúcnosti. C's skončila na šiestom mieste, čo však vôbec nebol zlý výsledok, vzhľadom na to, že išlo o pomerne novú stranu na katalánskej politickej scéne. V porovnaní s voľbami v roku 2010 strana strojnásobila počet svojich mandátov. V snahe zostaviť vládu oslovilo CiU strany ERC aj PSC, avšak PSC ponuku hneď odmietlo. Naopak ERC dospelo s CiU k dohode, v ktorej sa zaviazalo zabezpečiť parlamentnú stabilitu a súhlasilo s podporou vlády v dôležitých otázkach. Obe strany sa tiež okrem iného zaviazali vypísať v roku 2014 referendum o ďalšom osude Katalánska.⁸⁶

V tejto podkapitole sme poukázali na ďalší faktor, ktorý prispel k nárastu separatistických tendencií v Katalánsku – fiškálny deficit. Ako sme uviedli, nejde o nový faktor, no vo významnej miere je spojený so vznikom ďalšej príčiny nárastu separatistických tendencií v Katalánsku od začiatku 21. storočia, keďže viedol až k predčasným voľbám do katalánskeho parlamentu, v ktorých začala objavovať rétorika o referende o sebaurčení Katalánska. Celému procesu referenda sme venovali nasledujúcu podkapitolu, keďže tento proces je zároveň i ďalšou príčinou rozvoja separatizmu v Katalánsku v posledných rokoch.

5.3 Zložitá cesta k referendu

Ako je uvedené v predchádzajúcej podkapitole, vládne strany sa po voľbách v roku 2012 zaviazali vypísať referendum o ďalšom osude Katalánska. A práve toto referendum a zložitá cesta k jeho uskutočneniu sú ďalším faktorom, ktorý prispel k nárastu katalánskeho separatizmu v posledných rokoch.

Prvým krokom, ktorý parlament podnikol smerom k referendu, bolo prijatie *Deklarácie zvrchovanosti a práva katalánskeho ľudu rozhodnúť*⁸⁷ (pozn. preklad autora) začiatkom roka 2013. V nej bolo Katalánsko definované ako suverénny politický subjekt, ktorého ľud má právo rozhodnúť o svojej budúcnosti a použije všetky legálne prostriedky na výkon tohto práva. Predchádzať tomu mal transparentný dialóg v rámci Katalánska, so španielskou vládou, európskymi inštitúciami a s celým medzinárodným spoločenstvom. Okrem toho katalánsky parlament v deklarácii vyjadril vôľu rešpektovať princípy, na

⁸⁶ MARTÍ, D.: *The 2012 Catalan Election: The First Step Towards Independence?*, 2013, s. 513-514.

⁸⁷ *Declaración de Soberanía y del Derecho a Decidir del Pueblo de Catalunya.*

ktorých je založená Európska únia.⁸⁸ Tým naznačil zámer zotrvať v únii i v prípade, že sa Katalánsko osamostatní od Španielskeho kráľovstva.

Španielska vláda vedená PP na čele s Marianom Rajoyom však odmietala akceptovať rozhodnutie katalánskeho parlamentu uskutočniť referendum a nechať tak katalánsky ľud rozhodnúť o svojej budúcnosti. Je potrebné uviesť, že v tom čase mala PP v španielskom parlamente absolútnu väčšinu, ktorá jej umožnila jednoznačne sa vymedziť proti katalánskym snahám. Španielska vláda argumentovala tým, že na to, aby sa v Katalánsku mohlo uskutočniť také referendum, by bola potrebná ústavná zmena, keďže v ústave je stanovené, že národná suverenita prináleží celému španielskemu ľudu, nie iba jednej jeho časti. Potrebnú ústavnú zmenu ale vládnuca strana PP odmietala. Postoj PP podporil i ústavný súd, ktorý rozhodol, že katalánska *Deklarácia zvrchovanosti a práva katalánskeho ľudu rozhodnúť* je protiústavná z dôvodu porušenia viacerých článkov španielskej ústavy, najmä však článku 1, odseku 2, ktorý ustanovuje, že „národná zvrchovanosť prináleží španielskemu ľudu, z ktorého vychádzajú všetky právomoci štátu“⁸⁹ a článku 2, ktorý hovorí o „neporušiteľnej jednote španielskeho národa“⁹⁰ a o „spoločnej a nedeliteľnej vlasti všetkých Španielov.“⁹¹ Ani zamietavý postoj španielskej vlády voči plánovanému referendu, ani rozhodnutie ústavného súdu však katalánske snahy nezastavili, práve naopak. Katalánska vláda podnikla viaceré kroky, ktorými chcela dosiahnuť, aby jej bolo umožnené zorganizovať referendum a uplatniť tak svoje právo rozhodnúť o svojej budúcnosti.

Prvým krokom, ktorý katalánski politici podnikli, bolo to, že v apríli roku 2014 katalánsky parlament oficiálne požiadal španielsky parlament, aby Katalánsku udelil právomoc vypísať legálne referendum o svojej budúcnosti. Podľa článku 150, odseku 2 španielskej ústavy je totiž možné, aby španielsky parlament delegoval alebo presunul svoje právomoci na autonómne oblasti.⁹² A keďže podľa tejto ústavy je jednou z výlučných právomocí španielskeho parlamentu organizácia referenda, mnohí právnici veria, že tento

⁸⁸ Parlament de Catalunya. 2013. *Resolución 5/X del Parlamento de Cataluña, por la que se aprueba la Declaración de soberanía y del derecho a decidir del pueblo de Cataluña*. 2013, s. 3. [online]. [cit. 2017-03-05]. Dostupné na internete: <<http://www.parlament.cat/document/intrade/7217>>.

⁸⁹ Constitución Española. 1978. čl. 1, ods. 2. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na internete: <<https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionCASTELLANO.pdf>>.

⁹⁰ Ibid., čl. 2.

⁹¹ Ibid.

⁹² Constitución Española. 1978. čl. 150, ods. 2. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na internete: <<https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionCASTELLANO.pdf>>.

spôsob je postačujúci na to, aby sa v Katalánsku mohlo konať referendum o nezávislosti.⁹³ Tento spôsob však zablokovala vládnuca PP a dokonca i hlavná opozičná strana, stredoľavá PSOE, ktoré hlasovali proti tomuto návrhu.

Po tom, čo centrálna vláda zamietla katalánsku žiadosť, rozvinuli sa debaty o ďalších krokoch, ktoré by mohlo Katalánsko podniknúť. Druhou možnosťou bolo oprieť sa o článok 92, odsek 1 španielskej ústavy, ktorý ustanovuje, že „politické rozhodnutia zvláštnej dôležitosti môžu byť predložené všetkým občanom v konzultatívnom referende.“⁹⁴ Nasledujúci odsek potom stanovuje, že takéto referendum má byť vypísané španielskym kráľom na návrh predsedu vlády po tom, čo ho schváli dolná komora parlamentu.⁹⁵ Niektorí odborníci na ústavné právo videli práve túto možnosť ako legálnu cestu k uskutočneniu katalánskeho referenda, keďže ustanovenie o „všetkých občanoch“ v článku 92 je možné chápať v širšom zmysle, teda nie iba ako všetkých španielskych občanov, ale ako určitý sektor obyvateľstva. Iní zase namietajú, že to, že na vypísanie takéhoto referenda je potrebná väčšina centrálnych, španielskych inštitúcií, znamená, že článok 92 odkazuje na všetkých španielskych občanov, a teda uskutočniť takéto referendum iba v Katalánsku by bolo protiústavné. Preto vznikli i návrhy na vypísanie referenda v rámci celého Španielskeho kráľovstva. Zvyčajne však o nezávislosti rozhoduje *demos*, ktorého sa to týka, teda ten, ktorý sa má osamostatniť, ako sme mali možnosť to vidieť pri príležitosti referenda o nezávislosti v Škótsku či Québecu. Odporcovia takéhoto riešenia namietajú hypotetickou otázkou: v prípade, že by pri celonárodnom referende o nezávislosti Katalánska väčšina katalánskych občanov hlasovala proti nezávislosti, zatiaľ čo väčšina občanov zvyšku Španielska by hlasovala v jeho prospech, išlo by o vylúčenie Katalánska zo Španielskeho kráľovstva?⁹⁶ Môžeme teda konštatovať, že snaha o zlegalizovanie katalánskeho referenda prostredníctvom článku 92, odseku 1 španielskej ústavy, prináša mnoho otáznikov a nejasností, čo je jednou z príčin, prečo ju katalánska vláda zatiaľ nevyužila a prečo zatiaľ zostáva iba na úrovni diskusií.

Ďalším možným postupom na legálne uplatnenie práva Kataláncov rozhodnúť o svojej budúcnosti bolo schválenie vlastného zákona, ktorý by to umožnil. Katalánsky

⁹³ CUADRAS MORATÓ, X.: *Catalonia: A new independent state in Europe? A debate over secession within European Union*, 2016, s.114-115.

⁹⁴ Constitución Española. 1978. čl. 92, ods. 1. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na internete: <<https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionCASTELLANO.pdf>>.

⁹⁵ Ibid., ods. 2.

⁹⁶ CUADRAS MORATÓ, X.: *Catalonia: A new independent state in Europe? A debate over secession within European Union*, 2016, s.115-116.

parlament túto možnosť využil a v septembri 2014 bol schválený *zákon o nereferendových ľudových konzultáciách a občianskej participácii*⁹⁷ (pozn. preklad autora). Jadrom tohto zákona bola snaha odlíšiť referendum od ľudovej konzultácie a vyhnúť sa tak potrebe získania súhlasu španielskeho parlamentu na vypísanie referenda, ktorý ustanovuje článok 149, odsek 1 španielskej ústavy.⁹⁸ Na základe štatútu autonómie má totiž Katalánsko právomoc v rámci svojich kompetencií zrealizovať ľudovú konzultáciu s výnimkou referenda.⁹⁹ Okrem toho článok 5 tohto zákona ustanovuje, že ľudovej konzultácie sa môžu zúčastniť katalánski občania starší ako 16 rokov vrátane Kataláncov žijúcich v zahraničí. Ďalšími osobami oprávnenými zúčastniť sa sú občania Európskej únie starší ako 16 rokov s legálnym pobytom na území Katalánska najmenej jeden rok pred ľudovou konzultáciou a občania tretích krajín starší ako 16 rokov s legálnym pobytom v Katalánsku najmenej tri roky pred ľudovou konzultáciou.¹⁰⁰ V týchto ustanoveniach je jasne viditeľný zámer katalánskeho parlamentu odlíšiť svoj zákon od požiadaviek, ktoré kladie ústava na referendum, a tým obhájiť rozdiel medzi referendom a ľudovou konzultáciou.

O dva týždne neskôr sa prezident *Generalitat de Catalunya*, v súlade so schváleným *zákonom o nereferendových ľudových konzultáciách a občianskej participácii*, rozhodol vypísať ľudovú konzultáciu o politickej budúcnosti Katalánska, ktorá sa mala uskutočniť 9. novembra 2014. Španielska vláda však napadla ústavnosť tohto zákona, a teda i samotnej ľudovej konzultácie na ústavnom súde, čím bola platnosť tohto zákona automaticky pozastavená až do rozhodnutia súdu. Hlavné oblasti zákona, ktoré vláda spochybnila na ústavnom súde, boli koncept referenda, respektíve rozdiel medzi referendom a nereferendovou ľudovou konzultáciou a existencia, respektíve neexistencia právomocí Katalánska na jej vypísanie. Centrálna vláda považovala nereferendovú ľudovú konzultáciu za podvod, keďže podľa nej bola vo svojej podstate referendom, nad ktorým má podľa španielskej ústavy výhradné právomoci centrálna vláda.¹⁰¹ Ústavný súd vo

⁹⁷ *Llei de consultes populars no referendàries i participació ciutadana*.

⁹⁸ CUADRAS MORATÓ, X.: *Catalonia: A new independent state in Europe? A debate over secession within European Union*, 2016, s.117.

⁹⁹ Estatuto de Autonomía de Cataluña. 2006. čl. 122. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na internete: <<http://www.parlament.cat/document/cataleg/48146.pdf>>.

¹⁰⁰ Noticias Jurídicas. *Ley de consultas populares no referendarias i participación ciudadana*. 2014. čl. 5. [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné na internete: <http://noticias.juridicas.com/base_datos/CCAA/536833-ley-10-2014-de-26-sep-ca-cataluna-de-consultas-populares-no-referendarias.html#a5>.

¹⁰¹ Generalitat de Catalunya. Consell de Assessor per a la Transició Nacional. *El proceso para realizar la consulta sobre el futuro político de Cataluña: un balance*. 2015. s. 30. [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné na internete: <http://presidencia.gencat.cat/web/.content/ambits_actuacio/consells_assessors/catn/informes/inf_19_castella.pdf>.

svojom rozhodnutí z 25. februára 2015 uznal argumenty španielskej vlády, keď rozhodol, že konzultácie, v ktorých osoby oprávnené zúčastniť sa ich, zahŕňajú osoby oprávnené na účasť vo voľbách a ktoré sa vykonávajú prostredníctvom hlasovania občanov, musia byť považované za referendá, a preto musia byť usporiadané výhradne štátom a musia byť povolené centrálnou vládou bez ohľadu na to, aký je ich územný rozsah a čo je ich predmetom.¹⁰²

Práve tento rozsudok vo veľkej miere prispel k nárastu separatizmu, keďže podľa mnohých toto rozhodnutie súdu protirečilo rozhodnutiu z roku 2008, o ktoré sa pri vytváraní *zákona o nereferendových ľudových konzultáciách a občianskej participácii* katalánski štátnici opierali. V tomto rozsudku totiž ústavný súd rozhodol, že na to, aby ľudová konzultácia mohla byť kvalifikovaná ako referendum a jej vypísanie by si teda vyžadovalo autorizáciu od štátu, osoby oprávnené v nej hlasovať musia byť totožné s osobami oprávnenými zúčastniť sa volieb, postup konzultácie musí byť totožný s volebným postupom a musí mať i zodpovedajúci dohľad.¹⁰³ Katalánski predstavitelia totiž majú za to, že pri ľudovej konzultácii v Katalánsku nebola splnená ani jedna z týchto podmienok, a teda nemala byť považovaná za referendum a následne nemala byť zakázaná. Zistiť, ktorá strana je v práve, by si vyžadovalo dlhú a hĺbkovú analýzu. Keďže našim cieľom nie je rozbor právneho postupu španielskej justície, ale analýza príčin nárastu separatistických tendencií v Katalánsku, považujeme vysvetlenie poskytnuté doteraz za postačujúce a budeme pokračovať v opise ďalšieho vývoja situácie v Katalánsku.

Ešte pred súdnym rozhodnutím v októbri roku 2014, po tom, čo bola pozastavená platnosť predmetného zákona, Artur Mas vyhlásil, že konzultácia sa napokon uskutoční v stanovenom termíne, i keď nepôjde o konzultáciu podľa *zákona o nereferendových ľudových konzultáciách a občianskej participácii*, a teda nebude mať žiadne záväzujúce právne dopady. Predchádzalo tomu obdobie neistoty a ostrých politických diskusií o ďalších krokoch. Hlasovanie bolo napokon zrealizované 9. novembra 2014, a to i napriek rozhodnutiu ústavného súdu, ktorý nariadil okamžité zastavenie prípravy i samotnú

¹⁰² Boletín Oficial del Estado: *Sentencia STC 32/2015*. 2015. s. 227. [online]. [cit. 2017-04-05]. Dostupné na internete: <<https://www.boe.es/boe/dias/2015/03/16/pdfs/BOE-A-2015-2833.pdf>>.

¹⁰³ Generalitat de Catalunya. Consell de Assessor per a la Transició Nacional: *El proceso para realizar la consulta sobre el futuro político de Cataluña: un balance*. 2015. s. 32. [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné na internete: <http://presidencia.gencat.cat/web/.content/ambits_actuacio/consells_assessors/catn/informes/inf_19_castella.pdf>.

realizáciu ľudovej konzultácie. Argument katalánskej strany bol jasný: zákaz ústavného súdu mal byť aplikovaný na referendum. Katalánsko však zorganizovalo ľudovú konzultáciu, ktorá mala podľa nich úplne iný charakter ako referendum, a preto sa na ňu nevzťahovalo.¹⁰⁴ V deň hlasovania katalánski občania odpovedali na otázku o tom, či chcú, aby bolo Katalánsko štátom a v prípade, že ich odpoveď bola kladná, mali vyjadriť svoj postoj k tomu, či by malo ísť o samostatný štát. Hlasovania sa zúčastnilo 2,3 milióna obyvateľov, pričom až 88,9 % z nich odpovedalo kladne na obe položené otázky.¹⁰⁵ Keďže ale hlasovanie nemalo žiadne právne záväzné účinky, ako deklaroval Mas ešte pred 9. novembrom, išlo skôr o symbolické víťazstvo katalánskeho hnutia za nezávislosť.

Poslednou možnosťou, ktorú mala katalánska politická elita k dispozícii na dosiahnutie svojho cieľa, bolo vyhlásiť predčasné parlamentné voľby s podtitulom referenda o nezávislosti. Prezident *Generalitat* Artur Mas túto príležitosť využil a dátum parlamentných volieb stanovil na 27. septembra 2015. Tento krok viedol k značnej polarizácii katalánskej politickej scény. Vznikli dva protichodné bloky. Katalánske nacionalistické strany, teda CiU, ERC a Kandidatúra ľudovej jednoty (*Candidatura d'Unitat Popular*, ďalej len CUP) súhlasili s voľbami ako *de facto* referendum o nezávislosti. Naopak, strany, ktoré odmietali snahy o nezávislosť Katalánska, teda PSC, PP a C's presadzovali názor, že ide o obyčajné regionálne parlamentné voľby a prípadná nezávislosť Katalánska je protiústavná. Samostatnú pozíciu v tejto situácii zaujala ICV, ktorá síce odmietala plebiscitný charakter volieb, no robila tak preto, že chcela zdôrazniť potrebu zorganizovať legálne referendum v tejto veci.¹⁰⁶

V samotnej kandidatúre do volieb sa nacionalistické strany spojili do koalície JxSí, aby tak posilnili význam volieb ako referenda o nezávislosti a maximalizovali počet hlasov v prospech osamostatnenia. Dosiahnuť vytvorenie tejto koalície však vôbec nebolo jednoduché. Tento krok inicioval Artur Mas, člen CiU, ktorá už pred, ale i počas predvolebnej kampane čelila niekoľkým korupčným škandálom, čím bolo ohrozené jej

¹⁰⁴ Generalitat de Catalunya. Consell de Assessor per a la Transició Nacional. *El proceso para realizar la consulta sobre el futuro político de Cataluña: un balance*. 2015. s. 41-43. [online]. [cit. 2017-04-03].

Dostupné na internete:

<http://presidencia.gencat.cat/web/.content/ambits_actuacio/consells_assessors/catn/informes/inf_19_castella.pdf>.

¹⁰⁵ Generalitat de Catalunya. *Resultados definitivos del proceso de participación del 9-N*. [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné na internete: <<http://web.gencat.cat/es/actualitat/detall/Resultats-definitius-del-proces-de-participacio-del-9N-00001>>.

¹⁰⁶ MARTÍ, D. – CETRÁ, D.: *The 2015 Catalan election: a de facto referendum on independence?*, 2016, s. 109.

postavenie hegemóna na politickej scéne. Prieskumy v tom čase označovali ERC za víťaza volieb, a tá si preto nechcela nechať ujst' príležitosť vyhrať vo voľbách nad CiU – preto spočiatku presadzovala taktiku samostatnej kandidatúry vo voľbách. Argumentovala i tým, že by nebolo správne, aby ľavicovo orientovaní voliči ERC museli dať hlas stredopravej CiU, k čomu by došlo v prípade vytvorenia koalície. Toto však nebol jediný prípad, ktorý rozdeľoval nacionalistické krídlo katalánskej politickej scény. ERC spolu s CUP chceli využiť prípadný úspech vo voľbách na legitimizovanie procesu nezávislosti. CiU toto rozhodnutie vnútorne rozdelilo. Jedna časť, CDC, vedená Arturom Masom sa pridala k postoju ERC a CUP, druhá časť koalície, UCD, zastávala miernejší postup. Tento rozkol napokon viedol k rozpadu CiU po 36 rokoch existencie. Po rozpade CiU prieskumy opäť favorizovali CDC ako víťaza volieb, keďže UCD viac neohrozovala jej nacionalistický charakter. Táto skutočnosť posilnila vyjednávaciú pozíciu Artura Masa voči ERC vo veci vytvorenia nacionalistickej koalície a došlo k vytvoreniu JxSí. CUP sa však do koalície nepridala. V druhom bloku, medzi stranami, ktoré odmietali nezávislosť, boli tiež snahy o vytvorenie koalície, ktoré však neboli úspešné. Podarilo sa to len ICV, ktorá si vymedzila samostatnú pozíciu. Spojila sa s novou celoštátnou politickou stranou *Podemos* a niektorými menšími stranami do koalície Katalánsko, áno, môžeme (*Catalonia Sí que es Pot*, ďalej len CSQP), ktorá presadzovala ústavnú zmenu a legálne referendum o nezávislosti.¹⁰⁷

Výsledky volieb sú uvedené v Tabuľke 6. Z nej vyplýva, že víťazom volieb sa stala koalícia JxSí s 39,59 % hlasov, čo predstavovalo 62 kresiel v parlamente. CUP vo voľbách získala 8,21 % a 10 mandátov. To znamená, že strany zastávajúce nezávislosť spolu dosiahli absolútnu väčšinu v parlamente. Na druhej strane, tie strany, ktoré sa vymedzili proti referendu i nezávislosti, získali spolu 52 mandátov. Z Tabuľky 6 tiež vyplýva, že zvyšných 11 kresiel pripadlo koalícii CSQP, ktorá síce podporovala legálne referendum, ale v otázke nezávislosti jej názor zostal nejasný.

¹⁰⁷ MARTÍ, D. – CETRÁ, D.: *The 2015 Catalan election: a de facto referendum on independence?*, 2016, s. 109-111.

Tabuľka 6 Výsledky regionálnych parlamentných volieb v Katalánsku v roku 2015

	Názov strany/koalície	Počet hlasov (v %)	Počet získaných mandátov
Za nezávislosť	JxSí	39,59	62
	CUP	8,21	10
Za referendum	CSQP	8,94	11
Proti nezávislosti/referendu	C's	17,90	25
	PSC	12,72	16
	PP	8,49	11

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa: MARTÍ, D. – CETRÁ, D.: *The 2015 Catalan election: a de facto referendum on independence?*, 2016, s. 113-114.

Dôležitosť tohto hlasovania potvrdzuje i vysoká volebná účasť, ktorá dosiahla až 74,95%.¹⁰⁸ To, či tieto regionálne parlamentné voľby možno vnímať ako *de facto* referendum o nezávislosti, však nie je úplne jasné. Kontroverzná je najmä interpretácia výsledkov volieb. Na jednej strane politické strany podporujúce nezávislosť Katalánska, teda koalícia JxSí a CUP, videli výsledok ako jasné víťazstvo hnutia za nezávislosť a mandát od katalánskeho ľudu na osamostatnenie. Na druhej strane, „opozičné“ strany tvrdili, že separatisti v plebiscite neuspeli – čím v podstate uznali, že o plebiscit išlo i keď to pred voľbami popierali – pretože v ňom nezískali viac ako 50 % hlasov. Treba však povedať, že ak sa pozrieme na počet mandátov, separatistické strany v porovnaní so stranami proti nezávislosti jednoznačne vyhrali. Situáciu mohla objasniť koalícia CSQP, ktorá ale odmietla byť zarátaná do ktoréhokoľvek bloku.¹⁰⁹

Napriek týmto nejasnostiam JxSí a CUP spolu prijali rezolúciu, prostredníctvom ktorej deklarovali začiatok procesu osamostatnenia sa od Španielskeho kráľovstva. Vyhlásili tiež, že španielsky ústavný súd viac nemá jurisdikciu nad Katalánskom. Katalánsky parlament následne musí do 30 dní prijať príslušné zákony, ktorými ustanoví štátne inštitúcie a vytvorí sa návrh novej katalánskej ústavy, ktorá má byť schválená v referende v lehote 18 mesiacov. Stalo sa tak 9. novembra 2015, rok po symbolickej

¹⁰⁸ MARTÍ, D. – CETRÁ, D.: *The 2015 Catalan election: a de facto referendum on independence?*, 2016, s. 113.

¹⁰⁹ Ibid.

ľudovej konzultácii. Španielska vláda následne vznesla proti tejto rezolúcii námietky na ústavnom súde, ktorý ju automaticky suspendoval.¹¹⁰

Okrem krokov, ktoré podnikla španielska vláda, ohrozovali celý proces aj nezhody medzi JxSí a CUP pri voľbe prezidenta. CUP totižto odmietala kandidatúru Artura Masa z dôvodu ideologických nezhôd a korupčných škandálov, ktorým musel čeliť on i jeho CDC. Prezident však musel byť zvolený do dvoch mesiacov, inak hrozilo, že parlament bude rozpustený a budú vyhlásené nové voľby. Po mesiacoch rokování napokon Mas stiahol svoju kandidatúru a JxSí a CUP sa dohodli na novom prezidentovi, ktorým sa stal Carles Puigdemont i Casamajó, ako sme uviedli v podkapitole 2.1. Dosiadnutá dohoda umožnila vytvorenie stabilnej separatistickej vlády s absolútnou väčšinou v parlamente, čo uľahčuje implementáciu jej plánu smerom k nezávislosti.¹¹¹

Nová katalánska vláda sa zaviazala zorganizovať referendum o nezávislosti najneskôr v septembri 2017 a v prípade víťazstva separatistov vyhlásiť nezávislosť, a to všetko buď na základe dohody s centrálnou vládou, alebo jednostranne. Katalánska vláda tej centrálnej totiž vyčíta neochotu viesť v danej veci politický dialóg, ktorý by podľa želaní Kataláncov viedol k dohode o referende podľa vzoru Škótska a Spojeného kráľovstva.¹¹² Katalánski politickí predstavitelia hľadajú oporu aj v Európskej únii. Prezident *Generalitat*, Carles Puigdemont i Casamajó, sa v januári 2017 v Európskom parlamente vyjadril, že ide o európsky problém a Európska únia preto musí byť súčasťou jeho riešenia v súlade s demokratickými princípmi, na ktorých je založená.¹¹³ Španielsko by podľa neho malo rešpektovať demokratické právo Kataláncov rozhodnúť o svojej budúcnosti.

V súvislosti s blížiacim sa referendom sa koná i veľké množstvo prieskumov o preferenciách katalánskeho ľudu o budúcnosti Katalánska. Pri pohľade na Graf 4, ktorý sme vytvorili na základe výsledkov prieskumov, ktoré každoročne robí *Centrum pre prieskum verejnej mienky* môžeme vidieť, že podpora pre katalánsku budúcnosť vo forme

¹¹⁰ MARTÍ, D. – CETRÁ, D.: *The 2015 Catalan election: a de facto referendum on independence?*, 2016, s. 116-117.

¹¹¹ *Ibid.*, s. 117-118.

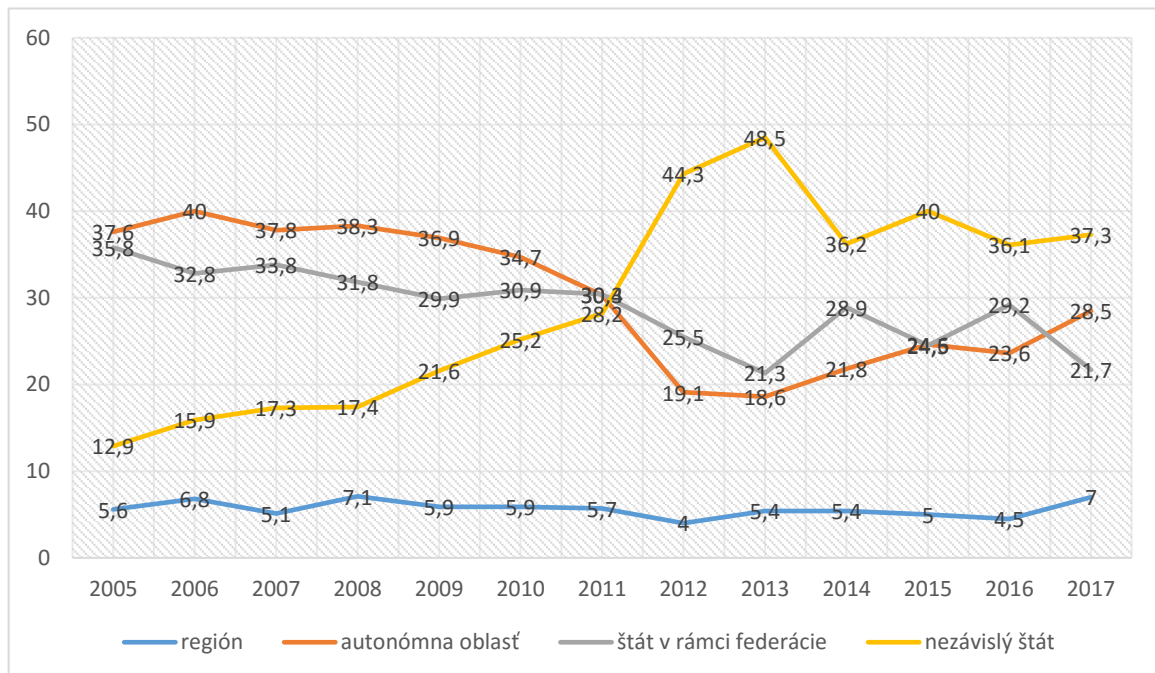
¹¹² EL PAÍS. 2017. *Puigdemont y Junqueras lanzan a Rajoy una última llamada al diálogo*. [online]. 20. 3. 2017, [cit. 2017-04-10]. Dostupné na internete:

<http://ccaa.elpais.com/ccaa/2017/03/19/catalunya/1489947964_101483.html>.

¹¹³ RTVE. 2017. *Puigdemont pide en el Parlamento europeo que Europa sea "parte de la solución" en Cataluña*. [online]. 24. 1. 2017, [cit. 2014-04-10]. Dostupné na internete:<<http://www.rtve.es/noticias/20170124/puigdemont-pide-parlamento-europeo-europa-sea-parte-solucion-cataluna/1479061.shtml>>.

nezávislého štátu sa od roku 2005 zvýšila takmer trojnásobne, na úroveň 37,3 %. Vyššiu podporu dosahovala len v rokoch 2012 a 2013, po tom, čo sa v rétorike katalánskej vlády po prvýkrát objavilo referendum o sebaurčení. Vyššiu podporu mala tiež v roku 2015 po parlamentných voľbách s podtitulom plebiscitu. Na základe Grafu 4 tiež môžeme konštatovať, že Katalánsko ako samostatný štát je v súčasnosti jednoznačne najpreferovanejšou voľbou katalánskeho ľudu.

Graf 4 Názory Kataláncov na budúce štátoprávne usporiadanie Katalánska

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov z CEO (Centre d'Estudis d'Opinió). [online]. [cit. 2017-04-15].

Dostupné na internete:

<<http://ceo.gencat.cat/ceop/AppJava/pages/estudis/categories/lListaCategoria.html?colId=3&lastTitle=Bar%F2metre+d%27Opini%F3+Pol%EDtica>>.

Situácia sa však zmení pri pohľade na výsledky iného prieskumu, v ktorom opýtaní odpovedali na otázku: „Chcete, aby sa Katalánsko stalo nezávislým štátom?“ Na túto otázku odpovedalo až 48,5 % Kataláncov záporne, pričom nezávislosť by uvítalo iba 44,3 %.¹¹⁴ Napriek tomu je jasné, že výsledok referenda o nezávislosti v septembri 2017 bude zohrávať kľúčovú úlohu v ďalšom vývoji katalánsko-španielskych vzťahov, nech už referendum dopadne akokoľvek.

¹¹⁴ Centre d'Estudis d'Opinió. *Barómetro de Opinió Política 2017*. 2017. s. 11. [online]. [cit. 2017-04-10].

Dostupné na internete:

<<http://ceo.gencat.cat/ceop/AppJava/pages/estudis/categories/fitxaEstudi.html?colId=6168&lastTitle=Bar%F2metre+d%27Opini%F3+Pol%EDtica.+1a+onada+2017>>.

V podkapitole 5.3 sme analyzovali zložitú cestu Kataláncov k referendu o nezávislosti. Priblížili sme mnohé spôsoby, ktorými sa snažili uplatniť svoje právo rozhodnúť o svojej budúcnosti. Môžeme konštatovať, že doteraz sa nepodarilo zorganizovať jediné platné a právne záväzné referendum o nezávislosti Katalánska. Najbližšie sa má referendum konať v septembri 2017, po ktorom, podľa vyhlásení katalánskej vlády, ak vyhrajú separatisti, dôjde k vyhláseniu nezávislosti Katalánska od Španielskeho kráľovstva. Prieskumy verejnej mienky zatiaľ naznačujú rôznorodé výsledky, no jedno je zrejmé. Dané referendum bude rozhodujúce pre ďalšie usporiadanie vzťahom medzi Katalánskom a zvyškom Španielska.

Záver

Cieľom našej bakalárskej práce bolo identifikovať príčiny nárastu separatistických tendencií v Katalánsku od začiatku 21. storočia. Tejto analýze sme venovali piatu kapitolu, v ktorej sme vychádzali z teoretického základu získaného v prvých troch kapitolách našej bakalárskej práce. V prvej kapitole sme predstavili historický vývoj Katalánska v rámci Španielskeho kráľovstva. Išlo o dôležitý teoretický základ pre naše skúmanie, ktorý nám umožnil lepšie pochopiť katalánsku identitu a špecifické postavenie Katalánska v Španielsku z hľadiska štátoprávneho usporiadania. V druhej kapitole sme sa najprv venovali katalánskemu politickému systému. Priblížili sme fungovanie samosprávneho systému *Generalitat de Catalunya*, popísali sme jeho jednotlivé súčasti, ich právomoci a vzťahy medzi nimi. Dôležitou súčasťou druhej kapitoly však bola i charakteristika katalánskej straníckej sústavy a opis vývoja najdôležitejších politických strán od prvých volieb do katalánskeho parlamentu. V tretej kapitole sme charakterizovali Katalánsko z ekonomického hľadiska. Katalánsko bolo vďaka svojej výhodnej geografickej polohe už v minulosti „ľahúňom“ španielskej ekonomiky a na základe analýzy jeho súčasnej ekonomickej situácie sme skonštatovali, že patrí z ekonomického hľadiska medzi najdôležitejšie autonómne oblasti Španielskeho kráľovstva.

Vychádzajúc z teoretického rámca definovaného v úvodných troch kapitolách práce sme v piatej kapitole pristúpili k identifikácii príčin nárastu separatistických tendencií v Katalánsku od začiatku 21. storočia. Identifikovali sme tri príčiny, ktoré prispeli k tomu, že hnutie, ktoré kedysi požadovalo iba väčšiu autonómiu, sa zmenilo na separatistické hnutie, ktoré sa usiluje o dosiahnutie úplnej nezávislosti od Španielskeho kráľovstva. Prvou príčinou, ktorú sme identifikovali bola neúspešná reforma štatútu autonómie Katalánska, ktorou chceli Katalánci získať väčšiu mieru autonómie a byť uznaný za národ. Niektoré články už platnej verzie nového štatútu totiž španielsky ústavný súd vyhlásil za protiústavné a nariadil ich odstránenie. Ďalšou príčinou, ktorá prispela k posilneniu separatistických snáh je často spomínaný fiškálny deficit Katalánska so španielskou vládou. Katalánsko dlhodobo prispieva do centrálného rozpočtu viac ako z neho v podobe vládnych investícií prijíma, pretože vládne investície prúdia najmä do ekonomicky zaostalejších autonómnych oblastí. Treťou a poslednou príčinou nárastu separatizmu v Katalánsku, ktorú sme identifikovali, je podľa nás zložitá cesta k referendu o sebaurčení Katalánska, ktorá začala v roku 2012 a vyvrcholila až predčasnými regionálnymi parlamentnými voľbami v roku 2015, ktoré mali podtitul referenda o nezávislosti. K tejto

možnosti dohnala katalánsku vládu španielska vláda, ktorá celú situáciu značne komplikovala tým, že sa snažila všetkými dostupnými spôsobmi zabrániť zorganizovaniu legálneho referenda. Každé z daných príčin sme venovali samostatnú podkapitolu s detailným opisom okolností, ktoré k nej viedli. Rovnako sme v daných podkapitolách poukázali na následky týchto situácií. V závere piatej kapitoly sme zhrnuli súčasný vývoj katalánskej nezávislosti a vzťah medzi Katalánskom a Španielskom. Ozrejmili sme tiež názory katalánskej verejnosti na prípadné vytvorenie samostatného Katalánskeho štátu.

Otázkou však zostáva, aký vplyv by mala prípadná nezávislosť Katalánska na španielsku ekonomiku a tiež na ekonomiku nového štátu. Rovnako nejasné je i to, či by samostatné Katalánsko zostalo súčasťou Európskej únie, a teda malo prístup na jednotný trh, vďaka čomu by mohlo ďalej prosperovať a rozvíjať sa, alebo by sa muselo o členstvo v Európskej únii znovu uchádzať a prejsť celým prístupovým procesom, ktorý už raz absolvovalo ako súčasť Španielska. V tomto ohľade tiež vyvstáva otázka udržania eura ako katalánskej meny. Keďže ide o tému značne rozsiahlu, ktorú sme z dôvodu obmedzeného počtu strán do našej bakalárskej práce už nezahrnuli, nechávame ju otvorenú na účely ďalšieho skúmania.

Zoznam použitej literatúry

- [1] Boletín Oficial del Estado: *Sentencia STC 32/2015*. 2015. 15 s. [online]. [cit. 2017-04-05]. Dostupné na internete: <<https://www.boe.es/boe/dias/2015/03/16/pdfs/BOE-A-2015-2833.pdf>>.
- [2] CASANOVA, J.- ANDRÉS, C. G. 2012. *Historia de España en el siglo XX*. Barcelona: Editorial Planeta, 2012. 417 s. ISBN 978-84-344-3491-2.
- [3] Centre d'Estudis d'Opinió. *Barómetro de Opinió Política 2017*. 2017. s. 11. [online]. [cit. 2017-04-10]. Dostupné na internete: <<http://ceo.gencat.cat/ceop/AppJava/pages/estudis/categories/fitxaEstudi.html?colId=6168&lastTitle=Bar%F2metre+d%27Opini%F3+Pol%EDtica.+1a+onada+2017>>.
- [4] Centre d'Estudis d'Opinió. *Barómetro de Opinió Política 2005-2017*. [online]. [cit. 2017-04-10]. Dostupné na internete: <<http://ceo.gencat.cat/ceop/AppJava/pages/estudis/categories/lListaCategoria.html?colId=3&lastTitle=Bar%F2metre+d%27Opini%F3+Pol%EDtica>>.
- [5] COLINO, C. 2009. Constitutional Change Without Constitutional Reform: Spanish Federalism and the Revision of Catalonia's Statute of Autonomy. In: *Publius: The Journal of Federalism*. ISSN 0048-5950, 2009, roč. 39, č. 2, s. 262-288.
- [6] Constitución Española. 1978. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na internete: <<https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionCASTELLANO.pdf>>.
- [7] Convivencia cívica catalana. *Análisis del comercio de Cataluña. Las ventas catalanas al resto de España y al extranjero*. 28 s. [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné na internete: <<http://files.convivenciacivica.org/Analisis%20del%20Comercio%20de%20Catalu%C3%B1a.pdf>>.
- [8] CUADRAS MORATÓ, X. 2016. *Catalonia: A new independent state in Europe? A debate over secession within European Union*. Abingdon: Routledge, 2016. 248 s. ISBN 978-1-85743-752-2.
- [9] DATOSMACRO. *PIB de las Comunidades Autónomas*. 2015.[online]. [cit. 2016-11-06]. Dostupné na internete: <<http://www.datosmacro.com/pib/espana-comunidades-autonomas>>.
- [10] DESQUEENS, J. 2003. Europe's Stateless Nations in the Era of Globalization: The Case for Catalonia's Secession from Spain. In: *The Bologna Center Journal of International Affairs*. ISSN 1592-3444, 2003, roč. 6, č. 2, s. 88.

- [11] ELIAS, A. 2015. Catalan Independence and the Challenge of Credibility: The Causes and Consequences of Catalan Nationalist Parties' Strategic Behavior. In: *Nationalism and Ethnic Politics*. ISSN 1353-7113, 2015, roč. 21, č. 1, s. 83-103.
- [12] EL PAÍS. 2017. *Puigdemont y Junqueras lanzan a Rajoy una última llamada al diálogo*. [online]. 20. 3. 2017, [cit. 2017-04-10]. Dostupné na internete: <http://ccaa.elpais.com/ccaa/2017/03/19/catalunya/1489947964_101483.html>.
- [13] Estatuto de Autonomía de Cataluña. 2013. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na internete: <<http://www.parlament.cat/document/cataleg/48146.pdf>>.
- [14] EUROSTAT. *Unemployment statistics*. [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics>.
- [15] Generalitat de Catalunya. Consell de Assessor per a la Transició Nacional. *El proceso para realizar la consulta sobre el futuro político de Cataluña: un balance*. 2015. 51 s. [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné na internete: <http://presidencia.gencat.cat/web/.content/ambits_actuacio/consells_assessors/catn/informes/inf_19_castella.pdf>.
- [16] Generalitat de Catalunya. Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda. 2016. *Els resultats de la balança fiscal de Catalunya amb el sector públic central l'any 2012*. 2016, 25 s. [online]. [cit. 2017-03-13]. Dostupné na internete: <http://economia.gencat.cat/web/.content/70_analisi_finances_publicques_balanca_fiscal/arxius/resultats-BF-2012.pdf>.
- [17] Generalitat de Catalunya. *Economía catalana*. 2016. 41 s. [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné na internete: <http://economia.gencat.cat/web/.content/70_economia_catalana/Subinici/Llistes/De_stacats/presentacio_es.pdf>.
- [18] Generalitat de Catalunya. *Efeméride*. [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné na internete: <<http://web.gencat.cat/es/actualitat/reportatges/diada-nacional-de-catalunya/historia/efemeride/>>.
- [19] Generalitat de Catalunya. *Govern: Composició i funcions*. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné na internete: <http://www.govern.cat/pres_gov/govern/ca/govern/composicio.html>.
- [20] Generalitat de Catalunya. *Historia*. [online]. [cit. 2017-01-01]. Dostupné na internete: <<https://www.gencat.cat/catalunya/cas/coneixer-historia.htm>>.

- [21] Generalitat de Catalunya. *Resultados definitivos del proceso de participación del 9-N*. [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné na internete: <<http://web.gencat.cat/es/actualitat/detall/Resultats-definitius-del-proces-de-participacio-del-9N-00001>>.
- [22] GUIBERNAU, M. 2013. Secessionism in Catalonia: After Democracy. In: *Ethnopolitics*. ISSN 1744-9057, 2013, roč. 12, č. 4, s. 368-393.
- [23] IDESCAT. *Deuda pública respecto al PIB 2007*. [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=8108&lang=es&dt=200700&x=13&y=11>>.
- [24] IDESCAT. *Deuda pública respecto al PIB 2015*. [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=8108&lang=es&dt=201500&x=10&y=10>>.
- [25] IDESCAT. *Exportaciones. Por áreas geográficas y países. Cataluña 2015*. [online]. [cit. 2016-11-03]. Dostupné na internete: <<https://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=5903&lang=es&dt=201500&x=6&y=15>>.
- [26] IDESCAT. *Exportaciones. Por ramas de actividad. Cataluña 2015*. [online]. [cit. 2016-11-03]. Dostupné na internete: <<https://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=5902&lang=es&dt=201500&x=8&y=2>>.
- [27] IDESCAT. *Importaciones. Por áreas geográficas y países. Cataluña 2015*. [online]. [cit. 2016-11-03]. Dostupné na internete: <<https://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=5907&lang=es&dt=201500&x=6&y=9>>.
- [28] IDESCAT. *Importaciones. Por ramas de actividad. Cataluña 2015*. [online]. [cit. 2016-11-03]. Dostupné na internete: <<https://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=5906&lang=es&dt=201500&x=1&y=11>>.
- [29] IDESCAT. *Inversión extranjera 2011-2015. Por áreas geográficas*. [online]. [cit. 2014-01-10]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=372&t=2015&lang=es>>.

- [30] IDESCAT. *Inversión extranjera 2011-2015. Por ramas de actividad*. [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=371&lang=es&t=2015>>.
- [31] IDESCAT. *Población ocupada. Agricultura 2016*. 2016. [online]. [cit. 2017-03-07]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=8252&lang=es>>.
- [32] IDESCAT. *Población ocupada. Construcción 2016*. 2016. [online]. [cit. 2017-03-07]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=8252&lang=es>>.
- [33] IDESCAT. *Población ocupada. Industria 2016*. 2016. [online]. [cit. 2017-03-07]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=8252&lang=es>>.
- [34] IDESCAT. *Población ocupada. Servicios 2016*. 2016. [online]. [cit. 2017-03-07]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=8252&lang=es>>.
- [35] IDESCAT. *Tasa de paro 2001-2016*. [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné na internete: <<http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=318&lang=es>>.
- [36] INE. 2016. *Notas de Prensa. Contabilidad Regional de España*. 2015. 6 s. [online]. 22. 12. 2016, [cit. 2017-03-07]. Dostupné na internete: <<http://www.ine.es/prensa/np1014.pdf>>.
- [37] INE. *Población por comunidades y ciudades autónomas y tamaño de los municipios*. 2015. [online]. [cit. 2016-11-06]. Dostupné na internete: <<http://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=2915>>.
- [38] MARTÍ, D. 2013. The 2012 Catalan Election: The First Step Towards Independence? In: *Regional & Federal Studies*. ISSN 1359-7566, 2013, roč. 23, č. 4, s. 507-516.
- [39] MARTÍ, D. - CETRÁ, D. 2016. The 2015 Catalan election: a de facto referendum on independence? In: *Regional & Federal Studies*. ISSN 1359-7566, roč. 26, č. 1, s. 107-119.
- [40] MONTERO, J. – ROIG, J. L. 2005. *España: una historia explicada*. Madrid: Cie Inversiones Editoriales Dossat 2000, 2005. 479 s. ISBN 84-96437-08-6.

- [41] Noticias Jurídicas. *Ley de consultas populares no referendarias i participaci3n ciudadana*. 2014. [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupn3 na internete: <http://noticias.juridicas.com/base_datos/CCAA/536833-ley-10-2014-de-26-sep-ca-cataluna-de-consultas-populares-no-referendarias.html>.
- [42] Parlament de Catalunya. *Eleccions al parlament 1980-2015*. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupn3 na internete: <<http://www.parlament.cat/document/composicio/150360.pdf>>.
- [43] Parlament de Catalunya. *Funciones*. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupn3 na internete: <<http://www.parlament.cat/document/parlament/163822.pdf>>.
- [44] Parlament de Catalunya. 2013. *Resoluci3n 5/X del Parlamento de Catalu1a, por la que se aprueba la Declaraci3n de soberan3a y del derecho a decidir del pueblo de Catalu1a*. 2013, 4 s. [online]. [cit. 2017-03-05]. Dostupn3 na internete: <<http://www.parlament.cat/document/intrade/7217>>.
- [45] RTVE. 2017. *Puigdemont pide en el Parlamento europeo que Europa sea "parte de la soluci3n" en Catalu1a*. [online]. 24. 1. 2017, [cit. 2017-04-10]. Dostupn3 na internete: <<http://www.rtve.es/noticias/20170124/puigdemont-pide-parlamento-europeo-europa-sea-parte-solucion-cataluna/1479061.shtml>>.
- [46] S1NCHEZ MEDERO, G. 2011. El sistema de partidos en Catalu1a (1980-2010). In: *Revista Derecho Electoral*. [online]. 2011, ro3. 6., 3. 12. [cit. 2017-01-02]. Dostupn3 na internete: <http://www.tse.go.cr/revista/art/12/sanchez_medero.pdf>. ISSN 1659-2069.
- [47] STRMISKA, M. 2003. *Katal1nske politick3 strany: Katal1nsk3 strany a region1ln3 stranicko-politick3 syst3m v letech 1977-2002*. Brno: Mgr. Anton Pasienska, 2003. 79 s. ISBN 80-902652-2-7.
- [48] ŠABATKA, M. 2010. Špan3lsk3 regionalismus, volebn3 ar3ny a um3r1uj3c3 se konflikt. In: *Acta Politologica*. [online]. 2010, ro3. 2, 3. 1. [cit. 2017-01-02]. Dostupn3 na internete: <<http://acpo.vedeckecasopisy.cz/publicFiles/00065.pdf>>. ISSN 1803-8220.